

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyö maahanmuuttaja- taustaisia lapsia tukemassa

Jyväskylän kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöi-
den näkökulmia

Hanna-Mari Hein

Katarina Kantanen

Opinnäytetyö, AMK

Maaliskuu 2025

Sosionomin tutkinto-ohjelma

Hanna-Mari Hein & Katarina Kantanen

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyö maahanmuuttajataustaisia lapsia tukemassa

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Maaliskuu 2025, 60 sivua

Sosionomin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen arjesta sekä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välisestä yhteistyöstä alle 7-vuotiaiden maahanmuuttajataustaisten lasten tukemisessa. Tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmia arjessa toimimisesta, yhteistyön toimivuudesta, haasteista ja mahdollisista kehittämiskohteista.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Kohderyhmänä oli Jyväskylän kaupungin päiväkodin varhaiskasvatuksen työntekijät, joilla oli jonkinlaista kokemusta maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa työskentelystä lastensuojelun avohuollon yhteistyön kautta. Aineiston keruu toteutettiin strukturoidulla haastattelupohjalla. Aineiston analyysissä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Opinnäytetyön tuloksina selvisi, millaisia menetelmiä varhaiskasvatuksen arjessa käytetään tukemaan maahanmuuttajataustaisia lapsia sekä yhteistyön toimivia tekijöitä, haasteita sekä kehityskohteita. Opinnäytetyön tulokset osoittivat yhteistyön olevan monimuotoista ja välttämätöntä, mutta käytännön toteutuksessa esiintyvän haasteita. Tuloksissa saatiin kehitysehdotuksia toimivammalle yhteistyölle. Kehittämiskohteiksi nousi esimerkiksi sujuva kommunikaatio, vahvistus ilmoitusten vastaanottamisesta sekä yhtenäinen palvelulinja.

Opinnäytetyön jatkotutkimusideana olisi selvittää laajemmin varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välistä yhteistyötä eri puolilla Suomea. Opinnäytetyön kanssa samankaltaisten käsitteiden käyttäminen mahdollistaisi tulosten vertailun tämän opinnäytetyön tuloksiin.

Avainsanat (asiasanat)

Yhteistyö, lastensuojelun avohuolto, varhaiskasvatus, maahanmuuttajataustainen lapsi

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Hanna-Mari Hein & Katarina Kantanen

Networking between early childhood education and out-of-home childcare supporting immigrant children

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, March 2025, 60 pages

Degree Programme in Social Services. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The aim of the thesis was to produce information about the everyday life in early childhood education and the networking between early childhood education and out-of-home childcare in supporting children with immigrant backgrounds under the age of 7. The purpose was to find out the viewpoints of early childhood education workers on everyday functioning, the functionality of networking, challenges and possible areas of development.

The thesis was carried out using a qualitative research method. The target group was the early childhood education workers of the Jyväskylä city daycare center who had some experience working with children from immigrant backgrounds through networking with out-of-home childcare. The data was collected from structured interview basis. Material-oriented content analysis was used in the analysis of the data.

The results of the thesis revealed what kind of methods are used in everyday early childhood education to support children with immigrant backgrounds and the working factors of networking, challenges and areas for development. The results of the thesis showed that networking is diverse and necessary, but that there are challenges in practical implementation. The results yielded development proposals for more effective cooperation. For example, smooth communication, confirmation of receipt of notifications and a unified service line emerged as development targets.

The further research idea of the thesis would be to investigate more widely the networking between early childhood education and out-of-home childcare in different parts of Finland. Using concepts similar to the thesis would enable comparison of the results with the results of this thesis.

Keywords/tags (subjects)

Networking, early childhood education, out-of-home childcare, immigrant child

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Johdanto	3
1.1	Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	6
2	Varhaiskasvatus	7
2.1	Varhaiskasvatuksen perusteet	7
2.2	Yhteistyökumppanin kuvaus	9
2.3	Maahanmuuttajataustaisen lapsen määritelmä.....	10
2.4	Maahanmuuttajataustainen lapsi varhaiskasvatuksessa.....	11
3	Lastensuojelun avohuolto	13
3.1	Lastensuojelun avohuollon perusteet ja lastensuojelulaki.....	13
3.2	Maahanmuuttajataustainen lapsi lastensuojelun avohuollon asiakkaana.....	14
4	Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyö	15
4.1	Moniammatillinen yhteistyö	15
4.2	Yhteistyön määritelmä	19
4.3	Kulttuurisensitiivinen työote.....	20
5	Tutkimuksen toteutus	22
5.1	Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus.....	22
5.2	Aineiston keruu ja kohderyhmä	22
5.3	Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysi.....	23
6	Tulokset	26
6.1	Taustatiedot	26
6.2	Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa.....	28
6.3	Työmenetelmät varhaiskasvatuksessa.....	29
6.3.1	Kulttuurisensitiivinen työote	30
6.4	Työmenetelmänä yhteistyö varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välillä ..	31
6.5	Erilaiset yhteistyötilanteet	33
6.5.1	Yhteistyössä toimivat tekijät.....	35
6.5.2	Yhteistyön haasteet	37
6.5.3	Yhteistyön kehittämiskohteet	39
7	Yhteenveto	42
7.1	Tulosten pohdinta	42
7.2	Varhaiskasvatuksen sosionomin rooli osana yhteistyötä	44
7.3	Luotettavuus	45
7.4	Eettisyys.....	47

7.5 Tulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusehdotukset.....	48
Lähteet	49
Liitteet	56
Liite 1. Haastattelukysymykset.....	56
Liite 2. Opinnäytetyön kuvaus varhaiskasvatukseen	57

Kuviot

Kuvio 1. Esimerkki vastauksien teemoittelusta	26
Kuvio 2. Haastatteluun vastanneiden ammattinimikkeet	27
Kuvio 3. Työmenetelmät maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi varhaiskasvatuksessa	30
Kuvio 4. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön kuvaus	33
Kuvio 5. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön toimivat tekijät.....	36
Kuvio 6. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön haasteet	39
Kuvio 7. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön kehittämiskohteet.....	41

1 Johdanto

Lastensuojelun avohuollolla ja varhaiskasvatuksella on molemmilla tärkeitä rooleja maahanmuuttajataustaisten lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisessa (Lastensuojelun Keskusliitto, 2024). Sekä lastensuojelun avohuollon että varhaiskasvatuksen tärkeänä tehtävänä on lasten kokonaisvaltaisen kasvun, tasapainoisen kehityksen sekä oppimisen edistäminen yhteistyössä lasten huoltajien kanssa. Aiemmat tutkimukset kuten esimerkiksi Nivalan (2021) tutkimus on osoittanut, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyöllä voidaan vahvistaa lasten hyvinvointia ja ennaltaehkäistä syrjäytymistä. (Nivala, E. 2021). Tämä korostuu myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022), joissa painotetaan yhteistyön merkitystä perheiden kanssa. Molempien kokonaisuuksien tavoitteina on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjäytymistä sekä turvata lapsille turvallinen kasvuympäristö. Lisäksi lastensuojelun avohuolto ja varhaiskasvatus tukevat lasten hoidosta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja huolenpidossa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 14; Lastensuojelulaki 2007/417, 4§.)

Sekä lastensuojelun avohuollon että varhaiskasvatuksen työntekijöillä on velvollisuus ottaa huoli puheeksi ja edetä eteenpäin tarvittavilla toimenpiteillä kuten tekemällä lastensuojeluilmoitus (Lastensuojeluilmoitus 2024). Lastensuojelulain (417/2007, 26§) mukaan lastensuojeluasias tulee viireille sosiaalitoimeen vasta lastensuojeluilmoituksesta tai kun lastensuojelun työntekijä on saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Kuitenkaan varhaiskasvatuksen ammattilaisilla ei olla välttämättä ammatillisissa koulutuksissa keskitytty lastensuojeluasioihin, jolloin lastensuojelullisen huolen tunnistaminen varhaiskasvatuksessa voi olla ongelmallista (Toros, Tart & Falch-Eriksen 2021, 996). Opetushallituksen julkaisun ”Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa” (2024) mukaan monialaisessa yhteistyössä haasteita voivat aiheuttaa eri ammattiryhmien väliset tiedonkulun ongelmat ja vastuiden epäselvyys. (Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa, 2024). Myös Pölkki & Vornanen (2016) nostavat esiin, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön onnistuminen riippuu siitä, kuinka selkeästi vastuut ja toimintamallit on määritelty (Pölkki, P. L. & Vornanen, R. H. 2016).

Tähän haasteeseen vastaamiseksi lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö nousee avainasemaan. Lisäksi lapsilla on oikeus erityiseen suojeluun, joten tiedostusjärjestelmien on toi-

mittava tehokkaasti kaikilla aloilla, joilla työskennellään lasten kanssa. Toisin sanoen terveys- ja sosiaalialan ammattilaisten sekä varhaiskasvatuksen ja koulujen työntekijöiden on oltava mukana toteuttamassa jokaisen lapsen oikeutta suojeluun, jotta kansainväliset veloitteet täyttyisivät. (Toros, Tart & Falch-Eriksen 2021, 995–996.)

Maahanmuuttajataustaisten lasten tukemisen perusta keskittyy kaikkien muiden lasten tapaan ennaltaehkäisevään varhaiseen tukeen, jonka toteutuksen tärkeys korostuu etenkin varhaiskasvatuksessa. Lasten hyvinvointi tai sen puute asettaa heidän jatkokehitykselleen suunnan, minkä vuoksi on välttämätöntä tunnistaa jo varhaisessa iässä ne lapset, jotka ovat tukipalveluiden tarpeessa (Toros, Tart & Falch-Eriksen 2021, 995). Varhaiskasvatuksen työntekijöillä on keskeinen rooli kiinnittää huomiota maahanmuuttajataustaisten lasten hyvinvointiin ja tunnistaa kehitystä vaarantavat tekijät kuten esimerkiksi lasten ymmärtämis- tai sopeutumisvaikeudet, lasten tarpeiden laiminlyönti tai huoltajien mielenterveys- ja päihdeongelmat. Muutoin maahanmuuttajataustaiset lapset voivat olla vaarassa ajautua yhteiskunnan ulkopuolelle heidän kasvaessaan vanhemmiksi. (Taskinen 2012; Anis 2008, 29 ja 34.)

Monikulttuurisuus ja monimuotoinen ympäristö ovat entistä tärkeämpiä ja ajankohtaisempia ilmiötä, sillä maahanmuuton yleistyminen vuosi vuodelta voi merkitä tarvetta myös tiedostaa uudenlaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä ja rakenteita (Anis 2008, 14). Lisäksi tällä hetkellä moniammatillinen yhteistyö eri toimijoiden välillä on noussut entistä puhututtavaksi aiheeksi, jota tutkijat lähtivät tarkastelemaan syvemmin. Tutkijat päättivät rajata moniammatillisen yhteistyön koskemaan lastensuojelun avohuollon ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä alle 7-vuotiaiden maahanmuuttajataustaisten lasten kehityksen tukemiseksi.

Sekä maahanmuutto ilmiönä että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välinen yhteistyö aiheena kiinnostavat meitä. Tutkijat ovat molemmat työskennelleet joko lastensuojelussa tai varhaiskasvatuksessa, ja niiden myötä meille on herännyt ajatuksia yhteistyön kehittämiskohteista ja sen toimivuudesta. Tutkijat valitsivat tarkastella asiaa varhaiskasvatuksen henkilökunnan näkökulmasta, jotta tutkijat saisivat mahdollisimman aitoa tietoa yhteistyön tämänhetkisestä tilanteesta. Lisäksi alle 7-vuotiaat lapset sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnan haastatteleminen valikoituivat sosionomipolkujen eroavaisuuden takia ja Jyväskylän kaupunki valikoitui tutkijoiden

ammattikorkeakoulun sijainnin perusteella. Tilastokeskuksen tilastotietokannan (Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain, 1990–2023) mukaan maahanmuuttajataustaisten määrä vuoden 2023 lopussa oli 11 057 Jyväskylässä. Jyväskylässä asuvien ulkomaalaistaustaisten osuus koko maan ulkomaalaistaustaisista oli 1,94 prosenttia (Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain, 1990–2023).

Opinnäytetyön aiheen valinta voidaan perustella myös kestävän kehityksen näkökulmista. Kestävä kehitys on keskeinen periaate varhaiskasvatuksessa ja moniammatillisessa yhteistyössä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022). Se kattaa ekologisen, sosiaalisen, taloudellisen ja kulttuurisen kestävyys ulottuvuudet, jotka kaikki nivoutuvat varhaiskasvatuksen toimintaympäristöön ja lasten hyvinvointiin. Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys ovat erityisen tärkeitä maahanmuuttajataustaisten lasten osallisuuden tukemisessa, sillä ne edistävät lasten hyvinvointia ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatukseen. Monikulttuurisuuden huomioiminen varhaiskasvatuksessa edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa ja vahvistaa lasten identiteettiä.

Kulttuurinen kestävyys ilmenee esimerkiksi kielitietoisuuden opetuksen, monikielisuuden arvostamisen ja perheiden osallisuuden kautta. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö voi tukea lasten ja perheiden kotoutumista sekä edistää kestävästä yhteiskunnallista kehitystä tarjoamalla perheille varhaista tukea ja ohjausta (Lastensuojelun Keskusliitto, 2024).

Ekologinen kestävyys voidaan nähdä osana varhaiskasvatuksen arkea esimerkiksi kestävän kehityksen kasvatuksellisella näkökulmalla, jossa lapset oppivat luonnon kunnioittamisesta ja kestävästä toimintatavoista. Esimerkiksi tilojen ja materiaalien kestävällä käytöllä, luonnon kunnioittamisella sekä kestävän kehityksen kasvatuksellisella näkökulmalla. Maahanmuuttajataustaisten lasten osallisuuden tukeminen voi nivoutua ekologiseen kestävyys esimerkiksi luonnossa tapahtuvan oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kautta (Arvola, Reunamo & Kyttälä, 2020).

Taloudellinen kestävyys liittyy varhaiskasvatuksen resurssien tehokkaaseen ja oikeudenmukaiseen kohdentamiseen, mikä mahdollistaa kaikkien lasten tasavertaisen pääsyn laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Riittävät resurssit, kuten henkilöstömitoitus, kielituki ja yhteistyömallit lastensuojelun kanssa, mahdollistavat laadukkaan ja tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen kaikille lapsille. Taloudellisesti kestävä ratkaisut, kuten yhteistyö eri viranomaisten ja kolmannen sektorin kanssa,

voivat edistää perheiden tukemista ilman ylikorostunutta taloudellista räsitusta yhteiskunnalle (Edilex, 2023).

Kestävä kehitys varhaiskasvatuksessa tarkoittaa siis kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa huomioidaan lasten hyvinvointi, osallisuus ja yhdenvertaisuus sekä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toiminnan ekologinen, taloudellinen ja kulttuurinen vastuullisuus (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022). Maahanmuuttajataustaisten lasten osallisuuden tukeminen on osa kestävän kehityksen tavoitteita, sillä se rakentaa oikeudenmukaista, inklusiivista ja kulttuurisesti rikasta yhteiskuntaa.

1.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten varhaiskasvatuksessa tuetaan maahanmuuttajataustaisia lapsia sekä minkälaista yhteistyötä varhaiskasvatus ja lastensuojelun avohuolto tekevät tukeakseen maahanmuuttajataustaisia lapsia. Tavoitteena oli kerätä tutkimusaineistoa haastatteleamalla strukturoidulla haastattelupohjalla työntekijöitä Jyväskylän kaupungin päiväkodista. Tutkijat olivat keskittyneet kysymään varhaiskasvatuksen työntekijöiltä kysymyksiä liittyen maahanmuuttajataustaisiin lapsiin, joilla on tarve lastensuojelun avohuollon palveluihin. Opinnäytetyön tavoitteena oli myös tuottaa tietoa lastensuojelun avohuollon ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön kehittämiseksi ympäri Suomen. Opinnäytetyön tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää lisäksi kaikilla muilla sosiaali- ja terveysalan sektoreilla, sillä maahanmuutto ilmiönä Suomessa on yleisty-mässä vuosi vuodelta.

Tutkimuskysymykset, joihin tutkijat hakivat vastausta, olivat: **Miten varhaiskasvatuksessa tuetaan maahanmuuttajataustaisia lapsia? Minkälaista yhteistyötä varhaiskasvatus ja lastensuojelun avohuolto tekevät maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi?** Tutkimuskysymyksiin vastauksia hakiessa tutkijat olivat pohtineet samalla, onko lastensuojelun avohuollon ja varhaiskasvatuksen välisellä yhteistyöllä myös ennaltaehkäisevä ote maahanmuuttajataustaisten lasten kasvuun ja kehitykseen. Tutkijat olivat tutkimuskysymyksiensä sekä omien aikaisempien tietojen pohjalta luoneet hypoteesin eli esiolettamuksen työn lopputuloksesta. Tutkijat olettivat, että lastensuojelun avohuollon ja varhaiskasvatuksen välillä tapahtuu jonkinlaista yhteistyötä maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi.

Opinnäytetyötutkimuksesta saatujen tulosten tukena toimii tietoperusta, jossa määritellään tutkimustehtävän ja tavoitteiden kannalta merkitykselliset käsitteet. Opinnäytetyön tietoperusta koostuu yhteistyön, varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon käsitteistä peilaten niitä maahanmuuttajataustaisiin lapsiin. Tutkijat avasivat käsitteistöä käyttäen eri tiedonhaun menetelmiä ja tietokantoja kuten Sage Journals, Google Scholar, CINAHL Ultimate (EBSCO) ja ProQuest databases.

2 Varhaiskasvatus

2.1 Varhaiskasvatuksen perusteet

Varhaiskasvatuksesta käytetään englanniksi usein termejä early childhood education ja pre-school education, joista yleisempi on early childhood education. Tutkijat päättivät opinnäytetyössä käyttää yleisintä käsitettä englanniksi hakiessaan tietoa eri englanninkielisistä lähteistä.

Varhaiskasvatus on Suomessa lakiin perustuva kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus, jonka tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä, oppimista ja hyvinvointia (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1 §). Varhaiskasvatus kattaa lasten varhaisvuosien oppimispolun ja luo perustan myöhemmälle koulutukselle ja elinikäiselle oppimiselle. Sen keskiössä ovat lapsen oikeudet, osallisuus ja aktiivinen toimijuus sekä perheiden kanssa tehtävä kasvatuskumppanuus (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022). Varhaiskasvatustlain (540/2018, 2 §) mukaan varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Lain (540/2018, 7 §) mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään tehtävä yhteistyötä opetuksen, liikunnan ja kulttuurin, lastensuojelun ja muun sosiaalihuollon kanssa. Tämä luo perustan varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon väliselle yhteistyölle.

Varhaiskasvatusta voidaan järjestää erilaisissa muodoissa, kuten esimerkiksi päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai kerho- ja leikkitoimintana. Kahdessa jälkimmäisessä tapauksessa puhutaan avoimista varhaiskasvatustoiminnoista. Varhaiskasvatukseen on oikeus jokaisella alle kouluikäisellä lapsella, tarkemmin ikävuodet 0–6. Päätöksen tekevät lapsen huoltajat, että osallistuuko lapsi varhaiskasvatukseen (Mitä on varhaiskasvatus, 2024).

Varhaiskasvatusta ohjaavat useat kansalliset ja kansainväliset lainsäädännölliset ja pedagogiset periaatteet. Keskeisin sääntely perustuu varhaiskasvatuslakiin (540/2018), joka määrittelee varhaiskasvatuksen tavoitteet, sisällöt ja toteutuksen periaatteet. Laki korostaa lapsen oikeutta turvalliseen oppimisympäristöön sekä tasavertaiseen kohteluun riippumatta taustasta tai erityistarpeista. Opetushallituksen mukaan varhaiskasvatuksessa korostuu tasa-arvoisuuden, yhdenvertaisuuden ja osallisuuden merkitys, ja se tukee lapsen hyvinvointia ja kehitystä (Varhaiskasvatus, 2024). Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989) painottaa lapsen oikeutta osallisuuteen ja kehittymiseen sekä hänen mielipiteidensä huomioimista varhaiskasvatuksessa (UNICEF, 1989).

Pedagogisesti varhaiskasvatusta ohjaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (VASU), joka määrittää varhaiskasvatuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja oppimisen alueet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022). VASU:n keskeisinä periaatteina ovat lapsilähtöisyys, leikin merkityksen korostaminen sekä osallisuuden pedagogiikka, jossa lapsi on aktiivinen toimija omassa oppimisprosessissaan. Lisäksi varhaiskasvatuksessa painotetaan oppimisen moninaisuutta, positiivista pedagogiikkaa sekä inklusiivisuutta, jossa kaikki lapset saavat tukea kehitykseensä ja oppimiseensa riippumatta yksilöllisistä tarpeistaan. Myös kielitietoisuus on keskeinen periaate, joka tukee etenkin monikielisten lasten kielellistä kehitystä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022).

Varhaiskasvatuksen arvot perustuvat lapsen oikeuksien kunnioittamiseen, tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen sekä kestäväen kehityksen periaatteisiin. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen ja kannustavaan oppimisympäristöön, jossa hänen osallisuutensa ja hyvinvointinsa ovat etusijalla. Lisäksi varhaiskasvatuksessa korostetaan leikin merkitystä oppimisessa sekä lapsen yksilöllisen kasvun tukemista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022).

Varhaiskasvatuksessa tehdään laajaa yhteistyötä eri tahojen kanssa, jotta lapsen hyvinvointi voidaan turvata kokonaisvaltaisesti. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi perheiden, sosiaalihuollon, lastensuojelun, terveydenhuollon, neuvolapalveluiden, koulutuspalveluiden, kulttuuritoimijoiden sekä liikuntapalveluiden kanssa (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 7 §). Esimerkiksi neuvolan kanssa tehtävä yhteistyö tukee lasten terveyttä ja varhaista oppimista, kun taas koulutuksen ja kirjastopalveluiden kanssa tehtävä yhteistyö voi edistää lasten kielellistä ja kulttuurista kehitystä. Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö eli kasvatuskumppanuus perustuu luottamukseen ja avoimeen vuorovaikutukseen, jossa varhaiskasvattajat ja vanhemmat jakavat vastuuta lapsen kasvun ja

oppimisen tukemisessa (Lastensuojelun Keskusliitto, 2024). Tämä yhteistyö auttaa vahvistamaan lapsen kasvun ja oppimisen jatkuvuutta myös kotona ja perheen arjessa.

2.2 Yhteistyökumppanin kuvaus

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi yksi Jyväskylän kaupungin päiväkodeista, mutta tietosuojallisista periaatteista tutkijat eivät mainitse päiväkodin nimeä. Jyväskylän kaupunki tarjoaa monipuolisia varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon palveluja. Jyväskylän lastensuojelun avohuollon toimipisteen palveluihin kuuluvat niin kotoutumisvaiheen lastensuojelu kuin myös lastensuojelun avohuolto (Jyväskylä - lastensuojelun avohuolto N.d). Jyväskylän lastensuojelun avohuollon järjestämisestä vastaa Keski-Suomen hyvinvointialue (Lastensuojelun avohuolto 2023).

Jyväskylän kaupunki tarjoaa alle kouluikäisille lapsille niin osa- kuin kokoaikaista varhaiskasvatusta. Osa- ja kokoaikaisen varhaiskasvatuksen lisäksi lapsilla on mahdollisuus myös esiopetukseen ja vuorohoitoon. Varhaiskasvatukseen voi osallistua niin lähellä kotia sijaitsevassa päiväkodissa kuin varhaiskasvatuksen kerhossakin. Esiopetusta on taas yksi vuosi ennen koulun aloittamista päiväkodissa tai koulun yhteydessä. (Monikielisten lasten varhaiskasvatus ja esiopetus N.d.) Jokainen lapsi saa päiväkotihoidossa oman varhaiskasvatussuunnitelman (Kunnallinen päiväkotihoido N.d).

Kunnan järjestämän päiväkotihoidon lisäksi lapsilla on mahdollisuus sekä avoimeen ja yksityiseen että ruotsinkieliseen ja englanninkieliseen varhaiskasvatukseen Jyväskylässä. Avointa varhaiskasvatusta ovat varhaiskasvatuksen kerhot, perhepuistot, perhekerhot ja perhekahvilat (Avoin varhaiskasvatus, perhepuistot, kerhot N.d). Avoin varhaiskasvatus sopii 2–5-vuotiaille lapsille, jotka eivät tarvitse varhaiskasvatusta kokopäiväisesti (Avoin varhaiskasvatus, perhepuistot, kerhot N.d). Lapsille on mahdollisuus hakea varhaiskasvatuspaikkaa kunnallisen varhaiskasvatuksen lisäksi myös esimerkiksi yksityisestä päiväkodista tai perhepäivähoidosta Jyväskylässä (Yksityinen varhaiskasvatus Jyväskylässä N.d). Perhepäivähoito on kodinomaista, perhepäivähoitajien kodeissa tapahtuvaa varhaiskasvatusta. Jokaisessa hoitoryhmässä on keskimäärin neljä lasta. (Perhepäivähoito N.d.) Ruotsinkielistä varhaiskasvatusta järjestetään Onnimannin päiväkodissa ja englanninkielistä varhaiskasvatusta Kortesuon päiväkodissa (Kunnallinen päiväkotihoido N.d).

2.3 Maahanmuuttajataustaisen lapsen määritelmä

Sana maahanmuuttaja on käsitteellisesti hyvin laaja. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisun mukaan maahanmuuttaja ja maahanmuuttanut ovat pitkälti toistensa synonyymejä (Kotoutumisen sanasto: 1. laitos 2021, 27). THL:n mukaan maahanmuuttanut on yleiskäsite henkilölle, joka on muuttanut maasta toiseen. Käsitteellä maahanmuuttanut viitataan yleensä henkilöihin, jotka ovat syntyneet ulkomailla. Taustaltaan maahanmuuttajat voivat olla esimerkiksi pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja töihin tai opiskelun perään tulevia sekä avioliiton kautta saapuvia henkilöitä. (Käsitteet 2023.) Ulkomailla syntynyttä henkilöä, joka ei ole Suomen kansalainen, mutta asuu Suomessa, luokitellaan kuitenkin maahanmuuttajaksi vasta silloin, kun hän on saanut oleskeluoikeuden (Kotoutumisen sanasto: 1. laitos 2021, 27). Maahanmuuttajista voidaan joissakin tilanteissa käyttää myös käsitettä ulkomaalaistaustainen, joka viittaa lapsen vanhemman/vanhempien syntymistä ulkomailla (Käsitteet N.d). Maahanmuuttaja voi hakea halutessaan Suomen kansalaisuutta tiettyjen edellytysten täytyessä.

Maahanmuuttajataustaisella lapsella tarkoitetaan THL:n mukaan itse maahan muuttaneita lapsia tai lapsia, joiden huoltajat ovat maahanmuuttajia (Maahanmuuttajat lastensuojelun asiakkaina 2023). Tutkijat olivat poissulkeneet tässä opinnäytetyössä Suomessa ilman oleskelulupaa ja vaki-
tuista asuinkuntaa olevia ulkomaalaisia, sillä Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisun mukaan heitä ei voi täysin luokitella maahanmuuttajiksi (Kotoutumisen sanasto: 1. laitos 2021, 27). Suomen maahanmuuttotaustainen väestö kuuluu vähemmistöön, mutta heidän osuutensa väestöstä on vuosi vuodelta kasvamassa entistä suuremmaksi. Viimeisten tilastojen mukaan ulkomaalaistaustaisten lasten määrä on noussut yli sadantuhannen. (Pietiläinen & Wallenius 2023.)

Maahanmuuttajat muodostavat keskenään hyvin heterogeenisen ryhmän eli maahanmuuttajien tilanteet esimerkiksi hyvinvoinnin ja osallisuuden toteutumisessa eroavat paitsi yksilöiden välillä, myös taustamaaryhmittäin ja maahanmuuton syyn perusteella. Lisäksi maahanmuutto vaikuttaa kytkeytyvän yhä vahvemmin laajempiin eriarvoisuutta lisääviin kehityskulkuihin kuten eroihin asumisessa, terveydessä ja tuloissa. Eriarvoisuutta vähentävät toimet yhteiskunnan eri osa-alueilla tukevat osaltaan kotoutumista, ja kotoutuminen edistää maahanmuuttajien yhdenvertaisuutta. On tärkeää ymmärtää, että eriarvoisuudella on vaikutuksia sekä yksilöiden elämäntulkuihin että yhteiskuntaan. Eriarvoisuus heikentää sosiaalista koheesiota, ihmisten keskinäistä luottamusta ja luottamusta instituutioihin, sosiaalista vuorovaikutusta, osallisuutta ja yhteiskunnallista osallistumista.

Vaikka opinnäytetyön rajaus koskee maahanmuuttajataustaisia lapsia, sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisten ja opiskelijoiden on muistettava vähentää eriarvoisuutta kaikkien maahanmuuttajien kesken. (Maahanmuuttajien tilanteet erilaisia ja eriarvoisia N.d.).

2.4 Maahanmuuttajataustainen lapsi varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen tuki maahanmuuttajataustaisille lapsille ja perheille kattaa monia eri osa-alueita. Keskeisiä tukimuotoja ovat muun muassa kielen oppimista edistävät toimenpiteet, jotka auttavat lapsia omaksumaan suomen kieltä ja kommunikoimaan muiden lasten sekä aikuisten kanssa. Lisäksi varhaiskasvatuksessa pyritään tukemaan maahanmuuttajataustaisten lasten kulttuurista identiteettiä ja kunnioittamaan heidän erilaisia kulttuuritaustojaan. Kulttuurinen sensitiivisyys on tärkeää, sillä se edistää lasten ja perheiden tuntemusta siitä, että heidät hyväksytään ja he ovat tervetulleita varhaiskasvatusympäristöön (Maahanmuuttajataustaiset oppijat varhaiskasvatuksessa, 2024).

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa painotetaan osallisuuden pedagogiikkaa, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten ystävyysuhteita ja yhteistä leikkiä. Kuitenkin maahanmuuttajataustaisten lasten osalta tutkimuksia osallisuuden toteutumisesta ja pedagogisista toiminnoista sen edistämiseksi on vielä vähän. Osallisuuden on todettu edistävän lasten oppimista, sosiaalisia ja kielellisiä taitoja sekä emotionaalista hyvinvointia varhaiskasvatuksessa (Arvola, 2021). Tämän vuoksi on tärkeää selvittää, millaisia tukimuotoja varhaiskasvatuksessa tarjotaan maahanmuuttajataustaisille lapsille ja heidän perheilleen sekä kuinka varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyö tukee heidän hyvinvointiaan (Lastensuojelun Keskusliitto, 2024).

Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatus on merkittävä osa kotoutumisprosessia ja vaikuttaa heidän kehitykseensä sekä koulumenestykseensä. Varhaiskasvatus tarjoaa mahdollisuuden kehittää kielitaitoa, sosiaalisia taitoja ja integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomessa varhaiskasvatuksella on keskeinen rooli lapsen kasvun ja oppimisen tukemisessa, ja maahanmuuttajataustaisten lasten kohdalla se toimii yhtenä tärkeimmistä kotouttamisen keinoista (Maahanmuuttajataustaiset oppijat varhaiskasvatuksessa, 2024).

Maahanmuuttajataustaisten lasten integroiminen varhaiskasvatukseen edellyttää kasvattajilta monipuolisia toimintatapoja, jotka tukevat tasa-arvoisuutta ja perheiden osallistumista. Perheiden

omat näkemykset ja toiveet ovat keskeisessä asemassa, ja kasvatuksen tavoitteena on tukea heidän itsenäisyyttään kasvatuksellisissa kysymyksissä. Erilaiset tukipalvelut, kuten tulkkien käyttö, voivat parantaa vanhempien mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatuksen toimintaan, esimerkiksi vanhempainiltoihin ja keskusteluihin (Halme & Vataja, 2011). Tutkimusten mukaan maahanmuuttajataustaiset vanhemmat osallistuvat varhaiskasvatuksen toimintaan kantaväestön vanhempia vähemmän, ja erityisesti isien osallistuminen on vähäistä verrattuna äiteihin (Paavola, 2021).

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten on tärkeää reflektoida omia käsityksiään ja mahdollisia ennakkoluulojaan, jotta monikulttuurinen oppimisympäristö tukee aidosti lasten yksilöllistä kehitystä ja oppimista. Opettajien on tiedostettava, miten heidän omat arvonsa ja asenteensa vaikuttavat kasvatustyöhön, ja heidän tulisi olla valmiita sovittamaan ne yhteen lasten ja perheiden kulttuuristen arvojen kanssa. Muuttuva yhteiskunta asettaa varhaiskasvatukselle jatkuvasti uusia haasteita, mikä edellyttää kasvattajilta joustavuutta ja valmiutta mukauttaa toimintaa (Halme & Vataja, 2011). Yhteisymmärrys käsitteistä ja niiden merkityksestä varhaiskasvatuksessa on tärkeää, sillä ilman selkeitä merkityksiä pedagoginen toiminta voi jäädä hajanaiseksi. Siksi yksiköiden sisällä tulisi käydä avoimia keskusteluja käsitteistä, ennakkoluuloista ja stereotyyppioista, jotta varmistetaan tasa-arvoinen ja johdonmukainen kasvatusta kaikille lapsille (Paavola, 2021).

Monikulttuurisuuskasvatusta on olennainen osa varhaiskasvatusta, ja sen tavoitteena on tukea lasten identiteetin rakentumista sekä kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärtämistä. Varhaiskasvatuksessa pyritään tarjoamaan lapsille mahdollisuuksia tutustua eri kulttuureihin ja tasa-arvon periaatteisiin. Monikulttuurisessa oppimisympäristössä lapsia rohkaistaan pohtimaan ja kysymään erilaisista taustoista ja kulttuureista (Halme & Vataja, 2011).

Arvola (2021) tarkastelee monikulttuurista varhaiskasvatusta systeemiteoreettisesta näkökulmasta, jossa lasten osallisuus ja oppiminen nähdään monitasoisena kokonaisuutena. Systeemissä mikrotaso kattaa lasten ja henkilökunnan välisen vuorovaikutuksen sekä leikin tukemisen, mesotaso perheiden kanssa tehtävän yhteistyön, eksotaso henkilöstön ammatillisen kehittymisen ja resurssit, ja makrotaso laajemmat yhteiskunnalliset tekijät, kuten varhaiskasvatussuunnitelmat, lait ja säädökset sekä yhteiskunnalliset arvot. Makrotaso luo perustan koko järjestelmälle, kun taas mikrotaso liittyy suoraan lapsen päivittäiseen elämään ja osallisuuteen.

3 Lastensuojelun avohuolto

3.1 Lastensuojelun avohuollon perusteet ja lastensuojelulaki

Lastensuojelu perustuu lapsioikeuteen, mikä tarkastelee lapsen oikeuksia eri yhteyksissä. Lapsioikeudellinen sääntely määrittää, mitä oikeuksia alle 18-vuotiaille lapsille kuuluu ja kenen tehtävänä on toteuttaa nämä oikeudet. Lapsioikeuden normipohja koostuu monista sopimuksista ja laeista kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta ja Suomen perustuslaista. (Hakalehto 2018.) Koska opinnäytetyö käsittelee lastensuojelun avohuoltoa, tutkijat viittasivat opinnäytetyössä etenkin lastensuojelulakiin.

Lastensuojelulaki on erityislaki, jonka tarkoituksena on turvata lapsen oikeus monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön ja erityiseen suojeluun (LSL 417/2007, 1§). Lapsen huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista, mutta tuen tarpeen sattuessa lastensuojelun on tuettava huoltajia lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluita ja tukitoimia. Lastensuojelun keskeisenä periaatteena on toimia mahdollisimman hienovaraisesti, ja eri toimenpidevaihtoehtoja ja ratkaisuja käyttäen turvata lapselle tasapainoinen kehitys, läheiset ihmissuhteet, kehitystason mukainen valvonta ja huolenpito, koulutus, koskemattomuus ja turvallisuus, itsenäistyminen, mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omissa asioissa sekä kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioiminen. (LSL 417/2007, 4§.)

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä joko avohuollon tai sijaishuollon tukitoimia. THL:n mukaan avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa lapsen huoltajien kasvatuskykyä ja -mahdollisuuksia (Mitä on lastensuojelu? N.d). Lastensuojelulain (417/2007, 36§) mukaan tällaisia lastensuojelun avohuollon tukitoimia ovat esimerkiksi tehostettu perhetyö, perhekuntoutus ja lapsen kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiapalvelut. Avohuollon tukitoimena voidaan järjestää myös tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa tai laitoshoidoa yhdessä lapsen huoltajan kanssa tai tarvittaessa lyhytaikaisesti yksin (LSL 417/2007, 37§). Jos lapsi sijoitetaan avohuollon tukitoimena, edellyttää se tapahtuvan lapsen tuen arvioimisen tukemiseksi, lapsen kuntouttamiseksi tai lapsen huolenpidon väliaikaiseksi järjestämiseksi. Sijoitukseen vaaditaan lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. (LSL 417/2007, 37§.) Avohuoltoa

toteuttaessa lasten asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tavata lapsia riittävän usein henkilökohtaisesti. Tapaamiset voidaan järjestää ilman huoltajien suostumusta. (Taskinen 2012.)

Lastensuojelun avohuollon englanninkielisinä vastineina toimivat esimerkiksi child welfare open care, non-institutional child welfare, non-institutional child support, out-of-home child protection ja out-of-home childcare. Tutkijat päättivät opinnäytetyössä käyttää yleisintä englanninkielistä käännöstä lastensuojelun avohuollon käsitteelle, hakiessaan tietoa eri tietokannoista, eli out-of-home childcare.

3.2 Maahanmuuttajataustainen lapsi lastensuojelun avohuollon asiakkaana

Maahanmuuttajataustainen lapsi ja hänen perheensä lastensuojelun asiakkaana ovat oikeutettuja yhtäläisiin palveluihin kuin valtaväestöön kuuluvat (Maahanmuuttajat lastensuojelun asiakkaina 2023). Koska maahanmuutto yleistyy vuosi vuodelta, myös maahanmuuttajien osuus lastensuojelun asiakkaista lisääntyy. Eri maissa tehdyt tutkimukset osoittavat, että maahanmuuttajien osuus lastensuojelun asiakkaista on keskimäärin valtaväestöä suurempi. Epäsuhtaa lastensuojelun asiakkuudessa voivat selittää esimerkiksi etnisten vähemmistöryhmien lähtökohtainen huonompisuus ja yhteiskuntaluokkaerot. (Anis 2008, 14 ja 47.)

KUNTALAKI? T: JENNI

Maahanmuuton yleistymisen voi merkitä myös tarvetta tiedostaa uudenlaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä ja rakenteita, sillä elämme entistä monimuotoisemmassa ympäristössä (Anis 2008, 14). Maahanmuuttajat voivat tuoda lastensuojeluun omat kulttuuriset norminsa, arvonsa ja asenteensa ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset puolestaan omansa. Nämä voivat herättää sosiaali- ja terveysalalla ristiriidan eettisen ohjeistuksen ja maahanmuuttajien arvomaailman välille. Tärkeintä tällaisissa tilanteissa on huomioida maahanmuuttajien taustan lisäksi myös heidän mielipiteensä ja saada yhteisymmärrys molemmille osapuolille. Haastavimmissa tilanteissa on viranomaisen huolehdittava Hallintolain (434/2003, 26§) mukaisesta tulkkauksesta ja tulkin hankkimisesta, jotta asianomaisten oikeusasema ei vaarantuisi kielellisten ongelmien vuoksi.

Maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden lastensuojeluun ajautumisen syyt ovat usein erittäin samankaltaiset kuin muillakin asiakkailla kuten esimerkiksi vanhempien jaksamattomuus ja avuttomuus, perheristiriidat ja/tai mielenterveys- ja päihdeongelmat. Lastensuojelun asiakkuuteen johtavien ongelmien taustalla voi kuitenkin olla asioita, jotka eri tavoin nivoutuvat maahanmuuttajien yhteiskuntaluokkaeroon, heidän elämänsä erityistilanteisiin sekä kulttuurien välisiin jännitteisiin. Asiakkuuteen voi liittyä erilaisia sopeutumis- ja ymmärtämishankaluuksia tai ennakkoluuloja. Maahanmuuttajilla voi olla esimerkiksi kielitaidottomuuteen perustuvia oppimisvaikeuksia, hankaluuksia löytää töitä tai luoda ystävyysuhteita suomalaisiin. Lisäksi maahanmuuttajat voivat kokea haastetta sopeutua uusiin järjestelmiin ja yhteiskuntaan yleisesti. Maahanmuuttajat saattavat kokea myös syrjintää tai olla huolissaan lähtömaassaan olevista perheenjäsenistä. (Anis 2008, 34 ja 89–90.) Kaiken tämän myötä perheelle voi syntyä avuntarve lastensuojelun avohuollon palveluihin. Lastensuojelu onkin tärkeä osa myös maahanmuuttajataustaisten lasten hyvinvoinnin turvaamisesta Suomessa, ja sen rooli korostuu maahanmuuttajataustaisten lasten arjen tukemisessa ja mahdollisten ongelmien ratkaisemisessa.

4 Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyö

4.1 Moniammatillinen yhteistyö

Maahanmuutto on iso elämänmuutos, johon voi liittyä erilaisia tunteita ja vaiheita. Koska maahanmuuttajat muodostavat keskenään hyvin heterogeenisen ryhmän, voivat he kokea valtaväestön tapaan erilaisia kriisejä ja monimuotoisia vaikeuksia (Maahanmuuttajien tilanteet erilaisia ja eriarvoisia N.d). Maahanmuuttajataustaisten lasten ja heidän huoltajiensa monimuotoisten ongelmien kohtaaminen edellyttääkin useimmiten yhteistyötä eri työntekijöiden välillä. Termi moniammatillinen yhteistyö voidaan nähdä eräänlaisena sateenvarjokäsitteenä monenlaisille määritelmille ja viitekehyksille (Isoherranen 2012, 19).

Yleensä puhuttaessa moniammatillisesta yhteistyöstä, puhutaan ammattienvälisestä yhteistyön tasosta, jota kutsutaan englannin kielellä interprofessional. Muita moniammatillisen yhteistyön intensiteetin tasoja ovat monitieteinen, tieteidenvälinen, poikkiammatillinen ja poikkitieteinen. (Isoherranen 2012, 20–21.) D'Amourin, Ferrada-Videlan, Rodriguezin ja Beaulieun (2005, 119–120) analyysin mukaan monitieteisessä tiimissä ammattilaiset työskentelevät saman asian parissa var-

sin itsenäisesti tai rinnakkain. Tieteidenvälisessä tiimissä on taas selkeä yhteinen päätöksentekoprosessi sekä rakenne tavoitteiden luomiseksi. Toiminta perustuu jokaisen ammattilaisen tiedon yhdistämiseen, löytääkseen yhdessä ratkaisut asiakkaan monimuotoisiin ongelmiin. Poikkitieteisessä tiimissä on keskeistä perinteisten organisaatorajojen ylittäminen. (D'Amour ym. 2005, 119–120.) Toisaalta Lehtinen (2014, 39) näki monitieteisyyskokonaisuuden kattokäsitteenä monitieteisyydelle, tieteidenvälisyydelle ja poikkitieteellisyydelle. Monitieteisyyskokonaisuudella tarkoitetaan useiden tieteiden käyttämistä jonkin asian tarkastelussa (Lehtinen 2014, 39).

Paynen (2000, 9) mukaan monitoimijainen, moniammatillinen ja monitieteinen työ tarkoittaa useiden ammattiryhmien huomioonottamista sekä roolien sopeuttamista vuorovaikutustilanteissa. Samalla yhdistyvät tiedot, taidot ja toimijavastuut (Payne 2000, 9). Myös Isoherrasen (2012, 21) mukaan Kennyn (2002, 65–85) määritelmässä moniammatillisessa yhteistyössä eri ammattiryhmien tieto ja taito yhdistyvät laaja-alaiseksi, kokonaisvaltaiseksi tiedoksi asiakasta koskevassa päätöksenteossa. Moniammatillisessa yhteistyössä korostuu eri ammattilaisten sitoutuminen yhteistyöhön ja valmius työskennellä yli ammatillisten rajojen, antaen asiakkaalle parhaan mahdollisen lopputuloksen (Isoherranen 2012, 21). Tiivistäen voidaan sanoa, että moniammatillisen yhteistyön tarkoituksena on vastata asiakkaan avuntarpeeseen yhdistäen eri ammattiryhmien tietoja ja taitoja.

Tiimi on moniammatillisen yhteistyön ydinkäsite, jota käytetään yleisesti samanmerkityksisesti moniammatillisen yhteistyön kanssa (Isoherranen 2012, 31). Isoherrasen (2012, 31–32) mukaan Drinka ja Clark (2000, 6) ovat esittäneet moniammatillisesta tiimityöstä kuvauksen, joka perustuu ryhmädynamiikkaan. Kuvauksen mukaan moniammatillinen tiimi kokoaa yhteen ryhmän ihmisiä, joilla on erilainen koulutus ja tausta, heidän työskennellen kiinteästi yhdessä tietyssä systeemissä ratkaistakseen asiakkaan ongelmia, jotka olisivat muutoin liian vaikeita ratkaista vain yhden tieteen näkökulmasta. Tiimiläiset määrittelevät yhteiset tavoitteet, työskentelevät keskinäisessä riippuvuudessa sekä oppivat hyväksymään ja hyödyntämään tieteiden välisiä eroja. (Isoherranen 2012, 31–32.)

Koska moniammatillisuuden käsitteellä viitataan usein saman koulutustaustan, mutta eri ammattiryhmätaustan omaavien ammattilaisten yhteistyöhön, monialaisella yhteistyöllä puolestaan tarkoitetaan eri koulutustaustan omaavien ammattilaisten yhteistyötä (Helminen 2017). "Uudistuva

lastensuojelu"-julkaisun mukaan Turunen (2014) perustaa monitoimijaisen yhteistyön taas jaetulle tiedolle ja asiantuntijuudelle, jolloin perheen jäsenet ovat toimijoita ammattilaisten ja päätöksentekijöiden rinnalla sekä asiantuntijoita palveluiden toteuttamisessa ja kehittämisessä (Petrelius & Eriksson 2018, 14).

Vaikka moniammatillisella yhteistyöllä on paljon hyötyjä, jotkut tekijät voivat joko estää tai mahdollistaa yhteistyön toimivuuden. Tekijät, jotka voivat estää yhteistyön toimivuuden ovat esimerkiksi erillinen dokumentointi, rajallinen aika ja resurssit, heikko kommunikaatio, tiedonjaon puute sekä uskon ja luottamuksen puute toistensa kykyihin (Doyle 2008, 28). Tekijät, jotka taas voivat mahdollistaa yhteistyön toimivuuden ovat esimerkiksi hyvä kommunikaatio, ammattilaisten sitoutuminen, tehokas johtamisjärjestelmä, yhteistyö asiakkaiden kanssa, roolien tiedostaminen ja jaetut asiakirjat (Doyle 2008, 29). Tiedettäessä yhteistyön estävistä ja mahdollistavista tekijöistä, tiimit voivat oppia toisiltaan tapoja parantaa kommunikaatiota sekä tehdä tiiviimpää yhteistyötä niin lasten ja perheiden kuin muiden asiantuntijoiden kanssa.

Sekä lastensuojelulaki (2007/417, 14§) että varhaiskasvatuslaki (540/2018, 7§) velvoittavat moniammatilliseen yhteistyöhön. Se ei kuitenkaan tarkoita, ettei yhteistyötä tehdä eri organisaatioiden välisen yhteistyön lisäksi myös oman organisaation sisällä. Usein lastensuojelun avohuollon ja varhaiskasvatuksen henkilöstössä esiintyykin eri ammattilaisia eri ammattiryhmistä.

Lastensuojelulaissa on rajattu tietyt tehtävät ja toimenpiteet vain sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtäväksi. Tämä siis tarkoittaa, että lastensuojelussa on työskenneltävä riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3§:ssä (817/2015) tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta henkilöstöä (Lastensuojelulaki 2007/417, 60§). Ammattihenkilölain (817/2015, 3§) mukaan muun muassa sosionomi ja kuntoutuksen ohjaaja ovat laillistettuja sosiaalihuollon ammatteja. Saman lain 3§:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen nimikesuojatun ammattihenkilön ammattinimike on taas lähihoitaja, kodinhoitaja tai kehitysvammaistenhoitaja (Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 153/2016, 1§). Henkilöstörakennetta suunniteltaessa on aina otettava huomioon toimintayksikön asiakaskunnan tarpeet sekä lastensuojelun avohuollon tukitoimen luonne (Lastensuojelulaki 2007/417, 60§). Tämän myötä muita lastensuojelussa työskentelevien ammatteja voivat olla esimerkiksi ammattihenkilölain (559/1994)

mukaiset ammatit, yhteisöpedagogit sekä varhaiskasvatuslain (540/2018) luvun 6 mukaiset ammattinimikkeet. Jotkut tehtävistä edellyttävät kuitenkin sosiaalityöntekijän ammatinharjoittamis-oikeutta. Esimerkiksi lastensuojelun tarpeen selvittämisestä vastaa sosiaalityöntekijä (Lastensuojelulaki 2007/417, 26 § 4 momentti).

Samoin varhaiskasvatuslain (540/2018, 25§) mukaan varhaiskasvatuksessa on työskenneltävä riittävä määrä eri kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöstöä, jotta varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet ovat saavutettavissa sekä lasten tuen tarpeisiin pystytään vastaamaan. Esimerkiksi päiväkodeissa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta 35 §:ssä tarkoitettusta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 37§.) Kunnan käytävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti myös varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja. Lisäksi päiväkodeilla tulee olla toiminnasta vastaava johtaja. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 25§.)

Varhaiskasvatuksen yhteistyökäytäntö lastensuojelun kanssa edellyttää samanlaista ymmärrystä yhteistyön tavoitteesta sekä rooleista. Koska yhteistyö ei koske vain julkisia organisaatioita vaan myös akateemisia tieteenaloja ja ammatillisia taustoja, koordinoitusta pyrkimyksestä oikeuksien valvomiseen tulee entistä tärkeämpi. (Toros, Tart & Falch-Eriksen 2021, 997–998.) Torosen, Tarten ja Falch-Eriksen (2021, 997–998) mukaan Bronstein (2003) kehitti mallin ohjatakseen moniammatillista työtä, joka on erityisen toimiva sosiaalityössä. Tieteidenvälinen yhteistyömalli (englannin kielellä interdisciplinary collaboration model) perustuu monitieteiseen teoriaan yhteistyöstä, palveluintegrointiin, rooliteoriaan ja ekosysteemien teoriaan. Yhteistyömalli sisältää viisi osatekijää, jotka luovat tieteidenvälistä yhteistyötä lastensuojelutyöntekijöiden ja muiden ammattilaisten välillä. Nämä viisi osatekijää ovat keskinäinen riippuvuus, uudelleen luodut ammatilliset toiminnot, joustavuus, tavoitteiden yhteisomistus sekä prosessin pohdinta. (Toros, Tart & Falch-Eriksen 2021, 997–998.)

Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön kontekstissa keskinäisellä riippuvuudella viitataan selkeään ymmärrykseen toistensa rooleista ja roolien mukaiseen toimintaan lasten suoje-

lemisessä. Uudelleen luoduilla ammatillisilla toiminnoilla tarkoitetaan uudistuksia, jotka luovat uusia organisaatiosuunnitelmia. Joustavuudella viitataan sopeutumiskykyyn reagoida ja toimia huolen tunnistajana. Tavoitteiden yhteisomistuksena niin varhaiskasvatukselle kuin lastensuojelulle toimii erityishuollon, -tuen ja -suojan tarjoaminen. Prosessin pohdinta ylläpitää ja parantaa lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä. (Toros, Tart & Falch-Eriksen 2021, 997–998.)

4.2 Yhteistyön määritelmä

Moniammatillinen yhteistyö termin toinen osa on yhteistyö. Yhteistyöstä on kyse, kun ihmisryhmät ovat liittyneet yhteen yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Yhteistyötä on kuvattu ammattilaisten välisestä tuloksellisesta tapaamisesta saatuna intensiivisenä, suunniteltuna prosessina, jossa on jaettu huoli ja sitoumus saada molemminpuolisia positiivisia tuloksia. (Toros, Tart & Falch-Eriksen 2021, 997.)

Yhteistyökyky nähdään yhtenä tulevaisuuden haasteena ihmisen kehityksessä, mutta myös kestävämmän ja harmonisen yhteisen tulevaisuuden kehittämisen kulmakivenä (Isoherranen 2012, 38). Isoherranen (2012, 38) mukaan Tomasello (2009) näki yhteistyön ihmiselle luontaisena ominaisuutena, jota oppiminen muovaa. Yhteisiin tavoitteisiin pääsemiseksi ihminen on luontaisesti tarvinnut toiminnan koordinointi- ja kommunikointikykyä, kärsivällisyyttä sekä riittävää keskinäistä luottamusta ja toimintaa ohjaavia malleja. Yhteistyökyky on kuitenkin saanut aikaan myös ryhmien välisiä ristiriitoja ja taisteluja. Yhteistyön kehityshaasteena onkin erilaiset ryhmärajat ylittävä yhteistyö. (Isoherranen 2012, 38.)

Monissa organisaatioissa työtä on entistä enemmän alettu tehdä ryhmissä, sillä monimuotoisten ongelmien yleistyessä niiden ratkaiseminen vaatii useimmiten monialaista näkökulmaa. Tiimityö kuvataankin yhtenä ryhmätyön muotona. Ryhmistä on esitetty useita erilaisia määritelmiä. Ryhmiä voidaan nähdä systeeminä, joissa on monta tasoa. Kyseisen näkökulman mukaan ryhmän jäsenet muodostavat alemman tason ja ryhmät ylemmän tason. Lisäksi useimmat ryhmät toimivat osana jotain organisaatiota, joka muodostaa kolmannen tason. (Isoherranen 2012, 38–40.)

Toisaalta ryhmäytyneisyyttä voidaan nähdä ulottuvuutena, jonka eri kohtiin ihmisten erilaiset yhteenliittymät sijoittuvat. Sijoittumiseen vaikuttavat muun muassa ryhmän rakenne, koko ja kesto, keskinäinen riippuvuus ja vuorovaikutus, jäsenten samankaltaisuus ja ryhmän koheesio. Ryhmän

rakennetta voidaan luonnehtia käyttäen käsitteitä normit, roolit, statukset ja koheesio eli kiinteys. Lisäksi käsite ryhmäkulttuuri liittyy vahvasti ryhmäytyneisyyteen. Ryhmäkulttuuri muodostuu ainakin kahdesta elementistä eli sosiaalisesti jaetusta tiedosta ja joukosta erilaisia totuttuja tapoja. Ryhmäkulttuuri vaikuttaa siihen, miten vuorovaikutus ryhmässä toteutuu ja onnistuuko ryhmä tuottamaan tuloksia, jotka ovat enemmän kuin yksilöiden tuotoksien summa. (Isoherranen 2012, 38–40.)

Yhteistyö termille löytyy paljon erilaisia vastineita englannin kielessä kuten networking, collaboration, coordination ja teamwork. Tutkijat päättivät valita opinnäytetyötä varten yhteistyön englanninkieliseksi vastineeksi sanan networking. Jatkuvasti samoissa ryhmissä työskentelyn sijasta terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattilaiset työskentelevät useammin suurissa, dynaamisissa ja heterogeenisissä verkostoissa ja ryhmissä (Dow, Zhu, Sewell, Banas, Mishra & Tu 2017, 678). Tällaista yhteistyön muotoa kutsutaan englannin kielessä networking.

Yhteistyön sopivan englanninkielisen vastineen valitseminen riippuu siitä, kuinka tärkeitä ja olennaisia vallitsevassa yhteistyössä ovat kuusi tiimityöskentelyyn vaikuttavaa ydinelementtiä. Ydinelementit jakautuvat jaettuun tiimi-identiteettiin, roolien/tavoitteiden selkeyteen, keskinäiseen riippuvuuteen, integraation, jaettuun vastuuseen ja tiimitehtäviin. Jokainen näistä elementeistä voidaan nähdä jatkumona, jonka varrelle tietty tiimi voidaan sijoittaa esimerkiksi heikosta vahvaan jaettuun vastuuseen. Tiimit voivat vaihdella sijainniltaan kunkin ulottuvuuden mukaan. Tiimityöskentelyä ei kuitenkaan ole suositeltavaa nähdä liikkuvan yksittäisellä, lineaarisella, hierarkkisella spektrillä heikosta vahvaan; pikemminkin enemmän vivahteikkaana konseptualisointina, jossa tiimin mallin on sovittava sen kliiniseen tarkoitukseen palvellakseen asiakkaiden paikallisia tarpeita. Tiimiä voidaan kutsua huipputiimiksi, jos se sisältää kaikki kuusi ydinelementtiä. (Reeves, Xyrichis & Zwarenstein 2018.)

4.3 Kulttuurisensitiivinen työote

Koska opinnäytetyö käsittelee maahanmuuttajataustaisten lasten tukemista lastensuojelun avoimuuden ja varhaiskasvatuksen välisellä yhteistyöllä, kulttuurisensitiivinen työote nähdään nykyään tärkeänä työkaluna maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kohtaamisissa. Kuitenkin monet Suomen palvelujärjestelmän palvelut kehitettiin aikana, jolloin Suomessa oli huomattavasti nykyistä

vähemmän maahanmuuttajataustaista väestöä. Siksi monet palvelut eivät ole alun perin vastanneet eri kulttuureista tulevien ja eri kieltä puhuvien tarpeisiin. Lisäksi palvelut eivät ole uudistuneet ja kehittyneet samaan tahtiin yhteiskunnan nopean moninaistumisen kanssa. Koska suomalainen yhteiskunta muuttuu yhä monikulttuurisemmaksi, on tärkeää kohdata eri kulttuuriryhmiin kuuluvat arvostavasti, kuunnellen ja heiltä oppien. (Niemiharju, Toivanen & Herrmann 2022, 26.)

Kulttuurisensitiivisyydellä tarkoitetaan vuorovaikutustaitoja, jotka ovat kulttuurisesti arvostavia ja kunnioittavia. Kulttuurisensitiivisyyttä on niin sanallinen kuin sanaton arvostava, kunnioittava ja syrjimätön kohtaaminen ja viestintä ammattilaisten ja asiakkaiden välillä. Kulttuurisensitiivisyydessä kummallakin vuorovaikutuksen osapuolella on oikeus oman kulttuurinsa ilmaisuun ja sen kanssa hyväksytyksi sekä kuulluksi tulemiseen. Kulttuurisensitiivisyys on ammattilaisen halua ja kykyä ymmärtää eri taustoista tulevia henkilöitä yksilöinä. (Niemiharju, Toivanen & Herrmann 2022, 27; Kulttuurisensitiivinen työote 2024.) Derman-Sparks & Edwardsin (2020) mukaan kulttuurisensitiivinen kasvatus vahvistaa lasten identiteetin kehittymistä ja osallisuutta. Tämä näkyy myös Kasvatus & Aika (2024) -julkaisussa, jossa todetaan, että varhaiskasvatuksessa tulee ottaa huomioon lasten yksilölliset kulttuuritaustat ja edistää moninaisuuden näkyvyyttä pedagogisessa toiminnassa. (Derman-Sparks, L., & Edwards, J. O. 2020; Kasvatus & Aika. 2024.)

Kulttuurisensitiivisen työotteen käyttäminen ja kehittäminen sekä auttaa asiakkaiden kohtaamisissa että antaa työntekijöille työkaluja toimia monikulttuurisen työyhteisön jäsenenä. Kulttuurisensitiiviset palvelut eivät ole niinkään erillisiä palveluita vaan sitä, että palvelut joustavat erilaisten asiakkaiden tarpeisiin. Suomeen muuttaneet henkilöt saattavat tarvita tavanomaista kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa ja enemmän ohjausta. Heidän tuen tarpeensa voi olla myös pitkäaikaisempaa ja vaatia suunnitelmallisuutta. Onkin tärkeää, että ammattilaiset kohtaisivat asiakkaansa näiden kulttuuritaustojen huomioiden sekä pysähtyisivät pohtimaan niiden vaikutusta asiakkaiden tilanteisiin. Kulttuurisensitiivinen lähestymistapa voi sisältää esimerkiksi monikielisen ja monikulttuurisen henkilöstön palkkaamisen ja koulutuksen, avoimuuden ja kärsivällisyyden, joustavuuden ja mielenkiinnon erilaisia kulttuureja kohtaan sekä yksilöllisten tarpeiden huomioimisen palveluissa ja kulttuuritulkkien hyödyntämisen. (Niemiharju, Toivanen & Herrmann 2022, 27–29.)

5 Tutkimuksen toteutus

5.1 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus

Tämä opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, mikä tarjoaa ainutlaatuisen näkökulman ymmärtää ilmiöitä syvällisemmin ja kokonaisvaltaisemmin. Laadullisen tutkimuksen lähestymistapa voi olla subjektiivinen, yhteiskunnallinen, kulttuurinen tai sosiaalinen (Elo, Kajula, Tohmola & Kääriäinen 2022, 216). Laadullinen tutkimus eroaa määrällisestä tutkimuksesta monin tavoin. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein ilmiöiden ymmärtämiseen kontekstissaan ja se hyödyntää monipuolisesti erilaisia menetelmiä aineiston keräämiseen ja analysointiin. Tällaisia menetelmiä ovat esimerkiksi haastattelut, havainnointi, osallistuva havainnointi, fokusryhmäkeskustelut ja sisällönanalyysit. Nämä menetelmät tarjoavat mahdollisuuden syvälliseen tarkasteluun tutkimuskohteesta (Creswell & Poth 2017, 125). Opinnäytetyössä menetelminä käytettiin haastattelua ja aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan korostaa avoimia kysymyksiä ja tulkinnallisuutta, mikä mahdollistaa uusien näkökulmien ja ilmiöiden löytämisen. Aineiston analysoinnissa keskitytään merkitysten ja kontekstien ymmärtämiseen (Patton 2014, 72).

5.2 Aineiston keruu ja kohderyhmä

Opinnäytetyön aineiston keruuna käytettiin haastattelua. Haastattelun toteuttamisessa tutkija luo rakenteen ja kysymykset, mutta jättää myös tilaa avoimille vastauksille ja syventävälle keskustelulle. Haastattelut voivat olla strukturoituja, puolistrukturoituja tai avoimia riippuen tutkimuksen tavoitteista ja tutkittavasta ilmiöstä. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat valmiiksi määritellyjä ja samat kaikille osallistujille, kun taas puolistrukturoidussa haastattelussa on valmiiksi määritelty teemakokonaisuus, mutta kysymykset voivat vaihdella osallistujan vastausten perusteella. Avoimessa haastattelussa keskustelu etenee vapaasti ja tutkija voi joustavasti reagoida osallistujan vastauksiin. (Kvale & Brinkmann 2009.)

Opinnäytetyö toteutettiin strukturoidulla haastattelulla. Haastattelun kysymykset (liite 1) koskivat varhaiskasvatuksen arkea sekä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välistä yhteistyötä. Aineisto kerättiin nauhoittamalla haastattelut äänitallenteiksi mp4 tai m4a-muotoon, jotka tallennettiin tutkijoiden Microsoft 365-pilvipalveluun salasanan ja kaksoistunnistautumisen taakse. Kerätty aineisto tuhottiin heti opinnäytetyön valmistuttua. Jokaiselta osallistujalta pyydettiin lupa haastattelujen nauhoittamiseen. Äänitallenteet litteroitiin tekstimuotoon käyttäen Microsoft 365-

pilvipalvelun Litteroi-ruutua ja tutkijoiden kuuloaistia. Jokaisen äänitallenteen litterointi tarkistettiin moneen kertaan. Tutkijat olivat poimineet tekstimuodosta tutkimuskysymykseen vastaamiseksi olennaiset asiat sekä poistaneet tunnistettavat henkilötiedot ja siirtyneet tutkimustulosten analysoinnin vaiheeseen.

Opinnäytetyön kohderyhmänä toimi varhaiskasvatuksen ammattilaiset, joilla oli jonkinlaista kokemusta maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa työskentelystä lastensuojelun avohuollon yhteistyön kautta. Tutkijat saivat haastateltua neljä eri varhaiskasvatuksen työntekijää yhdestä Jyväskylän kaupungin päiväkodista, jossa toinen meistä oli opinnäytetyön teon aikana töissä. Tutkijat olivat laatineet ennen varsinaisia haastatteluja opinnäytetyön kuvauksen, jossa tutkijat esittelivät opinnäytetyön tiedot työntekijöille. Kuvaus lähetettiin sähköisesti päiväkodille ja vapaaehtoiset ilmoittivat osallistumisestaan takaisinviestinä. Opinnäytetyön kuvaus löytyy opinnäytetyön liitteistä (liite 2).

5.3 Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysi eli sisällönanalyysi on olennainen vaihe tutkimusprosessissa, jossa pyritään ymmärtämään ja tulkitsemaan kerättyä dataa. Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysi on erityisen hyödyllinen, kun tutkittavasta ilmiöstä on vähän ennakkotietoa tai halutaan ymmärtää ilmiön monimuotoisuutta perusteellisesti. (Elo & Kyngäs 2008.) Laadullinen analyysi jakautuu useimmiten induktiiviseen ja deduktiiviseen analyysiin (Tuomi & Sarajärvi 2018). Induktiivisessa lähestymistavassa tutkijat tarkastelevat aineistoa avoimesti ilman ennalta määriteltyjä teoreettisia viitekehyksiä (Elo & Kyngäs 2008). Deduktiivisessa lähestymistavassa taas tutkijat lähtevät liikkeelle valmiista teoreettisesta viitekehuksesta tai ennalta määritellyistä käsitteistä. Aineisto analysoidaan näiden käsitteiden tai teemojen valossa, ja tutkijat etsivät vahvistusta tai kumoamista teoreettisille oletuksille (Elo & Kyngäs 2008).

Molemmissa laadullisen analyysin lähestymistavoissa päävaiheina nähdään valmistelu-, analysointi- ja raportointivaihe (Elo, Kajula, Tohmola & Kääriäinen 2022, 215). Sisällönanalyysin yleisenä tavoitteena on kuvata tutkimusmateriaali yleisessä, tiivistetyssä ja pelkistetyssä muodossa ja sen ytimenä voidaan nähdä luokkien, tyyppien tai teemojen laatiminen. Sisällönanalyysin avulla voidaan analysoida lähestulkoon kaikki materiaali, joka voidaan dokumentoida kirjalliseen muotoon

ja se mahdollistaa luotettavan, systemaattisen, toistettavissa olevan ja objektiivisen aineiston analyysin. (Elo, Kajula, Tohmola & Kääriäinen 2022, 216.)

Toisaalta laadullinen analyysi voidaan nähdä jakautuvan aineistolähtöiseen, teoriasidonnaiseen ja teorialähtöiseen. Aineistolähtöisessä analyysissa luodaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Aineistolähtöinen tutkimus on vaikeaa toteuttaa, mutta siihen viittaavia ongelmia voidaan yrittää ratkaista teoriaohjaavalla analyysillä. Teoriaohjaavassa analyysissa on teoreettisia kytkentöjä siten, että teoria voi toimia apuna, mutta analyysi ei pohjaudu suoraan teoriaan. Teorialähtöinen analyysi on taas etenkin luonnontieteellisen tutkimuksen perinteinen analyysimenetelmä. Siinä nojataan johonkin tiettyyn teoriaan tai malliin. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

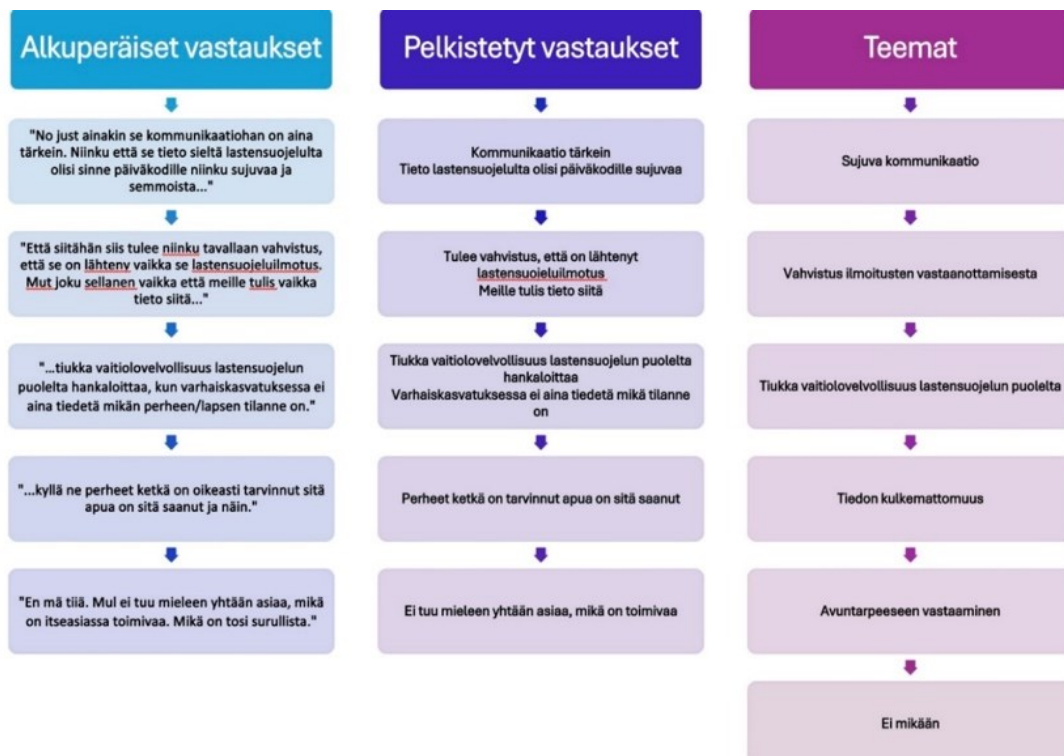
Tutkijat valitsivat opinnäytetyöhön aineistolähtöisen sisällönanalyysin sekä teemoittelun laadullisen analyysin perusmenetelmäksi. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi eli induktiivinen aineiston analyysi on kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, jossa analyysi perustuu suoraan kerättyyn aineistoon ilman ennalta määrättyjä teoreettisia viitekehyksiä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineisto redusoidaan eli pelkistetään, klusteroidaan eli ryhmitellään sekä luodaan teoreettiset käsitteet. Ennen analyysin aloittamista sisällönanalyysissa tulee määrittää analyysiyksikkö, joka voi olla esimerkiksi yksittäinen sana. Analyysiyksikön määrittämistä ohjaavat tutkimustehtävä ja aineiston laatu. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Opinnäytetyön aineiston pelkistämässä analysoitavana informaationa toimi kirjalliseen muotoon litteroidut äänitallenteet. Aineistoa kertyi litteroituna 32 A4-sivullista. Litteroidut aineistot säilytettiin tutkijoiden Microsoft 365-pilvipalvelussa salasanan ja kaksoistunnistautumisen takana. Litteroinnissa käytettiin fonttina Calibria, fonttikoon 12 ja rivivälinä 8 pt jokaisen virkkeen jälkeen. Alkuperäisaineiston pelkistämässä aineistosta karsittiin tutkimukselle epäolennainen pois. Pelkistämässä data pilkottiin osiin tutkimuskysymyksien mukaan ja hahmotettiin auki kirjoitusta aineistosta keskeisiä aihepiirejä eli teemoja. Teemoja ovat sellaiset aiheet, jotka toistuvat aineistossa. Datan pelkistämisen eli redusoinnin jälkeen seuraa aineiston ryhmittely eli klusterointi. Klusteroinnissa aineistosta koodatut alkuperäisilmaukset käytiin läpi tarkasti, ja aineistosta etsittiin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmiteltiin ja yhdistettiin eri alateemoiksi. Alateemat nimettiin niiden sisältöä parhaiten kuvaavalla kä-

sitteellä. Teemoittelua jatkettiin alateemoja yhdistäen, jolloin muodostetaan pääteemoja. Pääteemoja yhdistäen saadaan yhdistävä luokka, joka on yhteydessä tutkimustehtävään ja tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018; Teemoittelu N.d.) Tutkijat olivat muodostaneet monta eri yhdistävää luokkaa, joista muodostettiin kuviot. Osa luokkien pääteemoista muodostui yksittäisistä, osasta taas toistuvista vastauksista. Yksittäisten ja toistuvien aiheiden jaottelu on avattu tarkemmin tulosten esittelyssä. Esimerkki haastatteluvastauksien teemoittelusta löytyy kuviosta 1.

Aineiston klusterointia seuraa aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen. Toisaalta klusteroinnin katsotaan olevan osa abstrahointiprosessia. Abstrahoinnissa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon mukaan muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa edetään alkuperäisdatan käyttämisestä kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistellään siis käsitteitä ja näin saadaan vastaus tutkimustehtävään. Abstrahointia voidaan kuvata prosessiksi, jossa tutkija rakentaa kuvauksen tutkimuskohteesta muodostettuja käsitteitä käyttäen. Johtopäätöksissä tutkija pyrkii ymmärtämään, mitä asiat tutkittaville merkitsevät. Analyysin kaikissa vaiheissa korostetaan tutkijan reflektiota ja avoimuutta tutkittavien näkemyksille. Tutkijan on oltava tietoinen omista vaikutuksistaan ja ennako-oletuksistaan sekä pyrittävä minimoimaan niiden vaikutus tuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi

2018.) Lisäksi tutkijan on oltava läpinäkyvä koko analyysiprosessissa ja tehtävä päätöksensä perustellusti ja systemaattisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018).

Kuvio 1. Esimerkki vastauksien teemoittelusta

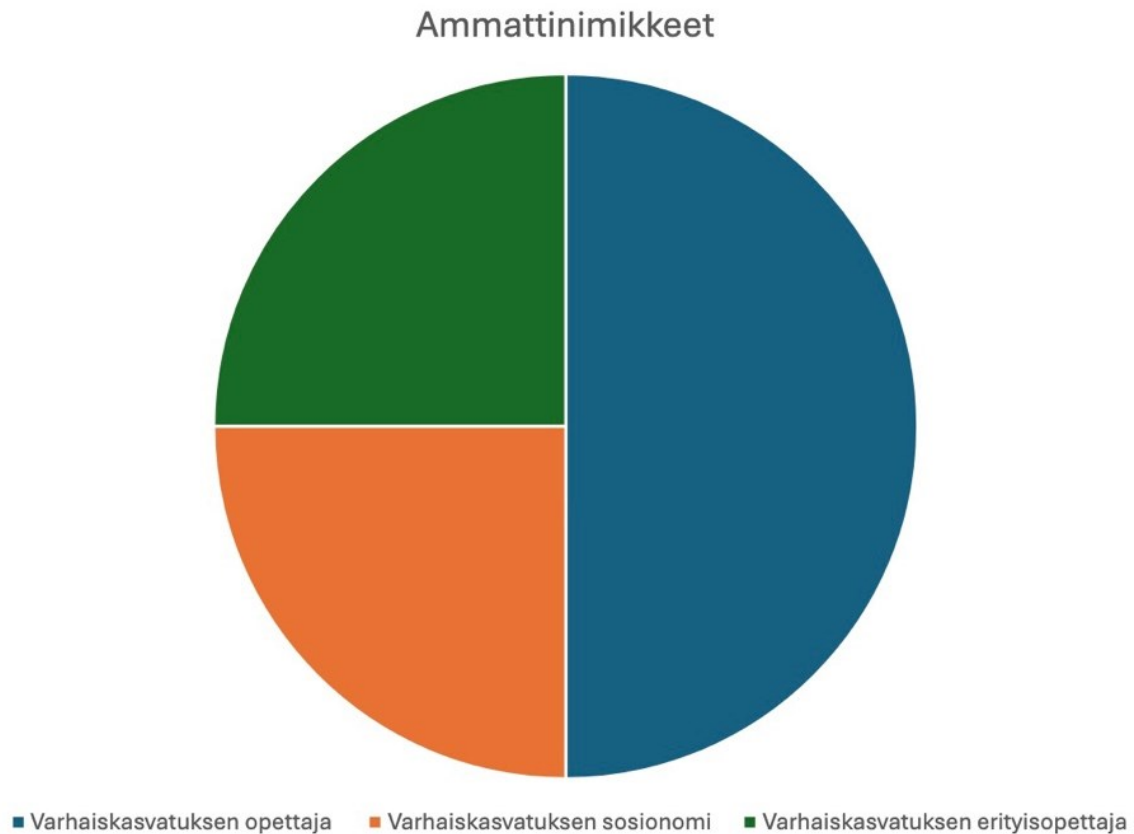
6 Tulokset

Tuloksissa nojataan vahvasti tietoperustassa esiin nostettuihin lähteisiin, mutta lisäksi tutkijat hyödynsivät uusia lähteitä, jotka tukevat haastatteluaineistosta saatuja havaintoja. Käyttämällä sekä aiempaa tutkimustietoa että uusia näkökulmia tutkijat olivat pyrkineet rakentamaan luotettavan tuloksien tarkastelun, joka tarjoaa sekä vahvistusta olemassa olevalle tiedolle että tuo esiin uusia näkökulmia haastatteluvastausten tueksi.

6.1 Taustatiedot

Opinnäytetyön haastatteluun osallistui neljä henkilöä, jotka edustivat kolmea eri ammattinimikettä (kuvio 2): varhaiskasvatuksen opettajat, varhaiskasvatuksen sosionomi sekä varhaiskasvatuk-

sen erityisopettaja. Kaikki heistä työskentelevät yhdessä Jyväskylän kaupungin päiväkodissa. Näiden ammattiryhmien tehtävät varhaiskasvatuksessa eroavat toisistaan, mutta niiden yhteistyö on olennaista laadukkaana pedagogiikan ja lasten hyvinvoinnin kannalta.

Kuvio 2. Haastatteluun vastanneiden ammattinimikkeet

Varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin kuuluu lapsiryhmän pedagogisen toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen. He vastaavat lapsiryhmänsä kokonaisvaltaisesta kasvatuksesta ja opetuksesta (Tietoa varhaiskasvatuksesta vanhemmille ja huoltajille, 2024). Varhaiskasvatuksen sosionomin keskeisiin tehtäviin kuuluu lapsen hyvinvointia tukevan toimintakulttuurin kehittäminen, tiimien ja lapsiryhmien yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä perheiden osallisuuden edistäminen. He vastaavat myös sosiaalipedagogisen toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista sekä lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemisesta (Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva, 2024). Varhaiskasvatuksen erityisopettaja (VEO) tukee lapsia, joilla on erityisen tuen tarpeita, ja edistää inklusiivista varhaiskasvatusta. He

työskentelevät tiiviissä yhteistyössä muun henkilöstön kanssa varmistaen, että jokainen lapsi saa tarvitsemansa tuen omassa lapsiryhmässään (Varhaiskasvatuksen erityisopettajan läsnäolo tukee lapsen osallisuutta, 2024). Nämä ammattiryhmät tekevät yhteistyötä varmistaakseen laadukkaan ja monipuolisen varhaiskasvatuksen toteutumisen päiväkodeissa.

6.2 Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa

Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välillä alle 7-vuotiaiden maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi nähdään vahvasti monikulttuurisena ilmiönä. Haastateltavien mukaan monikulttuurisuus näkyy varhaiskasvatuksen arjessa monin eri tavoin, mikä ilmenee konkreettisina käytäntöinä kuten:

- Ryhmän maiden ja kielten näkyväksi tekeminen
- Kielten käyttäminen mahdollisuuksien mukaan
- Jatkuva kiinnostus oppia eri kielistä ja kulttuureista
- Yhteistyön tekeminen vanhempien kanssa
- S2-kerhon pitäminen
- Osallistuminen lasten tukitoimien suunnitteluun
- Avustaminen tulkkeskusteluissa
- Erilaisten kulttuurien juhlapäivien juhlistaminen
- Erilaisista kulttuuritaustoista tulevien työntekijöiden palkkaaminen
- Sopeutuminen moninaisiin tilanteisiin
- Erilaisten kommunikaatiokeinojen löytäminen
- Tarvittaessa kääntäjän käyttäminen
- Kirjojen lukeminen eri kielillä

Näiden käytäntöjen avulla varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan ympäristö, jossa moninaisuus nähdään voimavarana ja jossa lasten kulttuurinen tausta on luonnollinen osa varhaiskasvatuksen toimintaa. Tämä tukee myös inklusiivisen pedagogiikan periaatteita, joissa kaikki lapset otetaan mukaan yhteiseen toimintaan riippumatta heidän kieli- tai kulttuuritaustastaan (Pihlaja, 2021). Tämä ajatus näkyy myös Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteemisen mallin (2024) periaatteissa, joiden mukaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria tulee kehittää siten, että moninaisuus nähdään voimavarana (Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli, 2024).

Haastateltavat nostivat esiin, että monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toteuttaminen vaatii varhaiskasvatuksen henkilöstöltä jatkuvaa oppimista ja halua kehittyä. Kasvatus & Aika (2024) -julkaisussa on esitetty samankaltaisia keinoja, joita haastateltavatkin mainitsivat: kielten ja kulttuuristen

perinteiden näkyväksi tekeminen sekä lasten osallistaminen oman kulttuurinsa ilmentämiseen varhaiskasvatusympäristössä (Kasvatus ja Aika, 2024). Tämä yhteys haastattelutulosten ja kirjallisuuden välillä vahvistaa ajatusta siitä, että monikulttuurisuuden tukeminen ei ole pelkästään yksittäisiä toimia, vaan osa laajempaa pedagogista ajattelua, jonka avulla edistetään lasten osallisuutta ja tasa-arvoa varhaiskasvatuksessa.

Monikulttuurisuuden huomioiminen varhaiskasvatuksessa tukee myös lasten sosiaalista hyvinvointia ja ehkäisee ulkopuolisuuden kokemuksia. Nivalan (2021) tutkimuksen mukaan osallisuuden vahvistaminen varhaiskasvatuksessa on keskeinen tekijä yhteisöllisyyden rakentumisessa (Nivala, 2021). Haastateltavien mainitsemat käytännöt, kuten lasten osallistaminen päätöksentekoon, kielellisen tuen tarjoaminen ja erilaisten kulttuuristen perinteiden huomioiminen, tukevat Nivalan (2021) näkemyksiä siitä, että osallisuuden vahvistaminen varhaiskasvatuksessa edistää lapsen hyvinvointia ja sitoutumista oppimisympäristöönsä. Lisäksi Derman-Sparks & Edwardsin (2020) mukaan monikulttuurinen varhaiskasvatus tukee lasten identiteetin kehittymistä, heidän kielellisiä taitojaan sekä kykyä toimia monikulttuurisessa ympäristössä (Derman-Sparks & Edwards, 2020). Haastattelutulokset tukevat tätä näkökulmaa, sillä niiden perusteella varhaiskasvatuksessa pyritään aktiivisesti luomaan ympäristö, jossa lasten monikielisyyttä ja kulttuuritaustaa arvostetaan ja hyödynnetään osana pedagogista toimintaa.

Kaiken kaikkiaan haastattelutulokset tukevat kirjallisuudessa esitettyjä näkökulmia monikulttuurisuuden merkityksestä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen monikulttuuriset käytännöt eivät ole pelkästään yksittäisiä toimia, vaan ne ovat osa laajempaa inklusiivista pedagogiikkaa, jonka tavoitteena on tukea lasten identiteetin rakentumista, osallisuutta ja oppimista.

6.3 Työmenetelmät varhaiskasvatuksessa

Haastateltavat toivat esiin useita työmenetelmiä, joita käytetään maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi varhaiskasvatuksessa (kuvio 4). Näitä ovat kuvatuki, tulkki, selkokieli, monipuolinen kielitaito, kädestä pitäen ohjaus, leikki, lukemisen tuki, musiikin kuuntelu ja kääntäjän käyttö. Yksi haastateltava mainitsi myös yhteistyön lastensuojelun avohuollon kanssa yhtenä varhaiskasvatuksen työmenetelmänä. Muiden haastateltavien mukaan yhteistyötä järjestetään tarvittaessa.

Työmenetelmät maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi varhaiskasvatuksessa

Kuvio 3. Työmenetelmät maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi varhaiskasvatuksessa

6.3.1 Kulttuurisensitiivinen työote

Kulttuurisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa tarkoittaa erilaisten kulttuuritaustojen ymmärtämistä, arvostamista sekä perheiden yksilöllistä kohtaamista ilman ennakkoluuloja. Tämä edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä jatkuvaa oppimista ja omien asenteiden reflektointia, sillä kulttuurisensitiivinen työote ei ole pelkästään tietoa eri kulttuureista, vaan myös avoimuutta ja kykyä sopeutua erilaisiin tilanteisiin (Halme & Vataja, 2011). Haastattelutulokset tukevat tätä näkökulmaa, sillä niiden perusteella kulttuurisensitiivisyys on varhaiskasvatuksessa läsnä monin eri tavoin, ei vain pedagogisessa toiminnassa, vaan myös arjen vuorovaikutuksessa perheiden ja lasten kanssa.

Haastateltavien mukaan varhaiskasvatuksen työssä käytetään kulttuurisensitiivistä työtettä seuraavin tavoin:

- Arvoista ja kulttuuritaustoista keskustellaan jo koulutuksessa
- Kaikki kohdataan tasa-arvoisina
- Päiväkodin aikuisille järjestetään työiltoja ajankohtaisista kulttuurisiin kysymyksiin liittyvistä teemoista
- Tuen tarpeessa olevia lapsia tuetaan yksilöllisesti
- Järjestetään lisäkoulutuksia henkilöstölle kulttuurisensitiivisyydestä

- Kunnioitetaan ja arvostetaan eri perhetaustoja ja -arvoja
- Kysytään perheiltä heidän halukkuuttaan kertoa omasta kulttuuristaan ilman oletuksia
- Tiedostetaan omat ennakkoluulot ja pidetään huoli, ettei niiden anneta vaikuttaa kohtaamisiin
- Otetaan huomioon eri kulttuurien tavat ja tottumukset ilman tuomitsemista
- Varmistetaan, ettei kukaan lapsi jää ulkopuolelle esimerkiksi yhteisen kielen puuttumisen vuoksi

Haastateltavien kuvaukset kulttuurisensitiivisyydestä varhaiskasvatuksessa vahvistavat Sirkon & Kyrönlampin (2021) tutkimuksen havaintoja siitä, että kulttuurisensitiivinen työote vaatii varhaiskasvatuksen ammattilaisilta jatkuvaa itsetutkiskelua ja omien ennakkoluulojen tunnistamista. Tämä ei ole pelkästään teoreettinen tavoite, vaan konkreettinen osa varhaiskasvatuksen arkea, jossa henkilöstön on kyettävä tunnistamaan ja mukautumaan erilaisiin kulttuurisiin tarpeisiin. (Sirkko & Kyrönlampi, 2021.)

Kulttuurisensitiivisyyden merkitys korostuu erityisesti perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä, sillä avoin ja ennakkoluuloton kohtaaminen luo pohjan luottamukselle (Halme & Vataja, 2011). Haastattelutulosten perusteella tämä näkyy käytännössä esimerkiksi siinä, että henkilöstö ei tee oletuksia perheiden arvoista tai kasvatuskäytännöistä, vaan lähestyy jokaista perhettä yksilöllisesti. Tämä tukee myös aiempaa tutkimusta siitä, että kulttuurisensitiivinen lähestymistapa voi vahvistaa perheiden osallisuutta varhaiskasvatuksessa ja luoda positiivisen ja luottamuksellisen ilmapiirin.

Kaiken kaikkiaan haastattelutulokset ja kirjallisuus tukevat ajatusta siitä, että kulttuurisensitiivinen työote ei ole pelkästään erilaisten kulttuurien huomioimista, vaan myös aktiivista vuorovaikutusta, arvostavaa kohtaamista ja perheiden osallisuuden tukemista. Tämä lähestymistapa ei ainoastaan edistä lasten hyvinvointia, vaan myös vahvistaa varhaiskasvatuksen ja perheiden välistä yhteistyötä.

6.4 Työmenetelmänä yhteistyö varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välillä

Yhtenä opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli: Minkälaista yhteistyötä lastensuojelu avohuollon ja varhaiskasvatuksen välillä tehdään alle 7-vuotiaiden maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi? Tutkijat keräsivät kysymykseen vastaamiseksi tietoa kysymällä haastattelukysymykset 2–

9 (liite 1). Tutkijat saivat pääteemoja yhdistäen yhdistäväksi teemaksi työmenetelmänä yhteistyö lastensuojelun avohuollon ja varhaiskasvatuksen välillä alle 7-vuotiaiden maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi. EN TAJU TÄTÄ LAUSETTA! Tutkijat muodostivat pääteemat adjektiivimuodossa vastatakseen kysymykseen minkälainen. Pääteemat voidaan haastatteluvastausten perusteella jakaa 8 pääteemaan (kuvio 3):

- Monikulttuurista
- Kulttuurisensitiivistä
- Tarvittaessa järjestettävää
- Tahojen vastuulla olevaa
- Ei yleistä
- Lukumäärällisesti nousujohteista
- Eri tavoin käytännössä toteutettavaa
- Erilaisissa tilanteissa tehtävää

Kaikki haastateltavat mainitsivat vastauksissaan monikulttuurisuuden ja kulttuurisensitiivisyyden, kun pohtivat minkälainen on yhteistyö näiden kahden tahon välillä. Toinen pääteema, jonka kaikki haastateltavat mainitsivat, oli se, että yhteistyö on tahojen vastuulla. Kaikki haastateltavat mainitsivat myös, että heidän mielestään yhteistyö on sekä eri tavalla käytännössä toteutettavaa, että erilaisissa tilanteissa tehtävää. Kolme neljästä haastateltavasti mainitsi, että yhteistyö on tarvittaessa järjestettävää. Kaksi haastateltavaa mainitsi, että yhteistyö ei ole yleistä ja yksi vastanneista oli sitä mieltä, että yhteistyö avohuollon lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välillä on lukumäärällisesti nousujohteista.

Työmenetelmänä yhteistyö lastensuojelun avohuollon ja varhaiskasvatuksen välillä alle 7-vuotiaiden maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi

Kuvio 4. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön kuvaus

6.5 Erilaiset yhteistyötilanteet

Haastateltavien mukaan yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välillä alle 7-vuotiaiden maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi tehdään erilaisissa tilanteissa: vanhempien ollen kykenemättömiä itse takaamaan lapsen tervettä ja turvallista kasvua, väkivaltaepäilyissä, vanhemmilla ollessa huolta lapsesta tai jostain muusta, vaarallisissa kotiolosuhteissa, sisarusten lastensuojeluasiakkuuksissa sekä arjenhallinnan haasteissa ja jaksamisessa. Pölkki & Vornasen (2016) tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksella voi olla merkittävä rooli lasten turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi, erityisesti lastensuojelun asiakasperheissä. Vanhemmat ja ammattilaiset pitivät varhaiskasvatusta tärkeänä tukimuotona, joka voi auttaa perheitä kasvatus-tehtävässään ja vahvistaa lasten hyvinvointia. (Pölkki & Vornanen, 2016.) Tämä havainto vahvistaa myös haastattelutuloksia, joissa yhteistyön koettiin olevan erityisen tärkeää perheiden arjenhallinnan ja lasten turvallisuuden varmistamisessa.

Haastateltavien vastaukset erosivat sen suhteen, kenellä nähdään olevan vastuu yhteistyön toteutumisesta. Yksi haastateltava painotti ryhmän opettajan, päiväkodin johtajan ja muiden ryhmän

aikuisten vastuuta, kun taas toinen korosti tapauskohtaista arviointia. Kolmas haastateltava oli sitä mieltä, että se taho, joka huomaa ongelman tai haasteen, puuttuu siihen ja ottaa asian rohkeasti puheeksi. Varhaiskasvatustilain (540/2018, 7§) mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on velvollisuus edistää lapsen hyvinvointia sekä tarvittaessa puuttua havaittuihin ongelmiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa (Varhaiskasvatustilain 540/2018, 7§). Lastensuojelulain (417/2007, 25§) mukaan kaikilla lasten kanssa työskentelevillä on ilmoitusvelvollisuus lastensuojeluun, jos herää huoli lapsen hyvinvoinnista (Lastensuojelulain 2007/417, 25§). Tämä lainsäädäntö korostaa varhaiskasvatuksen merkitystä varhaisessa puuttumisessa ja yhteistyön tärkeyttä eri toimijoiden välillä. Pölkin ja Vornasen (2016) tutkimuksen mukaan varhaiskasvatus voi toimia varhaisena tukimuotona, joka auttaa perheitä ja vahvistaa lasten turvallisuutta, mutta vastuun jakautuminen eri toimijoiden välillä voi olla epäselvää (Pölkki & Vornanen, 2016). Tämä tukee havaintoja siitä, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö vaatii selkeitä rooleja ja vastuunkantoa kaikilta osapuolilta.

Viimeisen haastateltavan mukaan varhaiskasvatuksella on vastuu yhteistyön tekemisessä. Haastateltava painotti varhaiskasvatuksen velvollisuutta ilmoittaa tilanteista viranomaisille sekä ohjata perhe avun piiriin. Päiväkodin vastuulla on myös kertoa perheelle, jos he ovat päiväkodissa tehneet lastensuojeluilmoituksen. Sellainen varhaiskasvatuksen ja perheen välinen avoimuus ja tiedottaminen ilmoituksista edistää luottamusta ja parantaa varhaiskasvatuksen ja perheen välistä kommunikointia.

Yhteistyön käytännön toteutus on haastateltavien mukaan moninaista, ja se voi vaihdella alueellisesti ja tapauskohtaisesti. Tämä linjaa Pölkin ja Vornasen (2016) tutkimuksen kanssa, jossa havaittiin, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö toteutuu eri tavoin riippuen muun muassa perheen tarpeista, alueellisista resursseista ja toimintakulttuurista (Pölkki & Vornanen, 2016). Yksi haastateltava kuvasi, kuinka tiedonkulku varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä voi olla haasteellista vaitiolovelvollisuuden vuoksi, mikä mainitaan myös tutkimuksessa yhteistyön haasteena. Tämän vuoksi selkeämmät yhteistyökäytännöt ja tietojen jakamiseen liittyvät linjaukset ovat olennaisia lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Toisen haastateltavan mukaan asiakkaila on yksilölliset polut, jotka vaikuttavat siihen, miten yhteistyötä käytännössä tehdään. Haastateltavan mukaan se, mihin perhe ohjautuu tai onko lapsi pidemmän ajan pois lastensuojelullisen toimen takia tai käykö lapsi päiväkodissa, vaikuttavat siihen, millä tavalla tietoa saadaan. Haastateltavan mukaan lapset voivat kertoa lastensuojeluasiakkuudesta myös itse. Kolmannen haastateltavan mukaan päiväkodista voidaan olla yhteydessä lastensuojeluun huomattaen jonkin haasteen tai ongelman. Jos taas lastensuojelun tarve tulee muuta kautta, päiväkotia saa tiedon heiltä. Viimeisellä haastateltavalla oli vaikea sanoa, miten yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välillä käytännössä tehdään.

Useat haastateltavat mainitsivat, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyö on ollut määrällisesti nousujohteista, mutta ei vielä kovin yleistä. Tämä havainto vastaa Pölkkin ja Vornasen (2016) tutkimusta, jossa todettiin, että yhteistyön tarve on kasvanut erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien perheiden kohdalla, mutta sen toteuttaminen vaihtelee merkittävästi eri kunnissa ja alueilla (Pölkki & Vornanen, 2016). Lisäksi haastateltavat toivat esille, että yhteistyön järjestämiseen vaikuttaa merkittävästi alueellinen konteksti, mikä tukee aiempia havaintoja siitä, että eri kuntien resurssit ja toimintakulttuuri vaikuttavat yhteistyön toteutumiseen.

6.5.1 Yhteistyössä toimivat tekijät

Haastatteluvastausten perusteella varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön toimivat tekijät jakautuvat neljään pääteemaan (kuviokuva 5): avuntarpeeseen vastaaminen, tiedon ajantasaisuus, ei mikään ja vaikea sanoa. Tutkijat saivat pääteemoja yhdistäen yhdistäväksi teemaksi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välisen yhteistyön toimivat tekijät. Kaikki haastateltavat vastasivat eri lailla eli jokainen pääteema vastaa yhtä haastateltavaa.

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välisen yhteistyön toimivat tekijät

Kuvio 5. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön toimivat tekijät

Yksi haastateltava korosti, että avuntarpeessa olevat perheet ovat saaneet tarvitsemaansa tukea. Tämä havainto on linjassa Heinijoen, Lautamon ja Vuoskosken (2022) tutkimuksen kanssa, jossa korostetaan yhteistyön ja yhteistoimijuuden merkitystä tiedon jakamisessa, eri näkökulmien yhdistelyssä sekä yhteisen päämäärän suuntaisessa työskentelyssä. Kun eri tahot tekevät yhteistyötä ja hyödyntävät toistensa osaamista, voidaan varmistaa, että perheet saavat tarvitsemansa tuen mahdollisimman tehokkaasti. (Heinijoki, Lautamo & Vuoskoski, 2022.)

Toinen haastateltava mainitsi, että yhteistyö on ollut erityisen hyvää silloin, kun tieto on saatu ajantasaisesti. Tämä tukee Inkilän, Helminen, Kuosmasen ja Paavilaisen (2016) esittämää näkemystä, jonka mukaan moniammatillisessa yhteistyössä on tärkeää hyödyntää toisten työntekijöiden ammattitaitoa, tietoa ja näkemyksiä, jotta lasten ja huoltajien tarpeisiin voidaan vastata tehokkaasti. Heidän mukaansa yhteistyöllä voidaan myös välttää päällekkäinen työ ja vastaavasti estää lasten ja huoltajien palveluiden väliinputoaminen. (Heinijoki, Lautamo & Vuoskoski, 2022.)

Kaksi muuta haastateltavaa eivät osanneet nimetä yhteistyön toimivia tekijöitä; toinen totesi, ettei mikään tule mieleen, ja toinen piti asiaa vaikeana sanoa. Tämä saattaa viitata siihen, että yhteistyössä on edelleen kehittämistarpeita, kuten Heinijoki, Lautamo ja Vuoskoski (2022) korostavat. Yhteistyön haasteet voivat liittyä esimerkiksi siihen, ettei eri tahojen osaamista ja tietoa osata hyödyntää riittäväällä tavalla, mikä voi heikentää yhteistyön vaikuttavuutta ja johtaa tilanteisiin, joissa lasten ja perheiden tarpeet jäävät huomioimatta. (Heinijoki, Lautamo & Vuoskoski, 2022.) Inkilä, Helminen, Kuosmanen ja Paavilainen (2016) tuovat esille, että moniammatillisen toimintamallin kehittäminen ja selkeät toimintaprosessit voivat auttaa puuttumaan tehokkaammin lasten tilanteisiin ja parantamaan tiedonkulkua eri tahojen välillä (Inkilä, Helminen, Kuosmanen & Paavilainen, 2016).

Yhteenvedon voidaan todeta, että haastateltavien kokemukset heijastavat sekä yhteistyön onnistumisia että kehittämiskohteita. Avuntarpeeseen vastaaminen ja ajantasainen tiedonkulku ovat keskeisiä tekijöitä toimivassa yhteistyössä, mutta toisaalta epäselvyydet ja haasteet viestinnässä voivat heikentää yhteistyön laatua. Heinijoen, Lautamon ja Vuoskosken (2022) sekä Inkilän, Helminen, Kuosmanen ja Paavilaisen (2016) mukaan moniammatillisen yhteistyön kehittäminen, tiedon jakaminen ja ammattilaisten näkökulmien hyödyntäminen ovat avainasemassa, jotta lasten ja perheiden tarpeisiin voidaan vastata kokonaisvaltaisesti ja tehokkaasti. (Heinijoki, Lautamo & Vuoskoski, 2022; Inkilä, Helminen, Kuosmanen & Paavilainen, 2016.)

6.5.2 Yhteistyön haasteet

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön haasteet voidaan haastatteluvastauksen perusteella jakaa neljään pääteemaan (kuvio 6): tietämättömyys asioiden toiminnasta, tiedonkulun pysähtyminen, tiukka vaitiolovelvollisuus lastensuojelun puolelta sekä tiedon kulkemattomuus. Tutkijat saivat pääteemoja yhdistäen yhdistäväksi teemaksi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välisen yhteistyön haasteet. Tässäkin aiheessa jokainen haastateltava antoi erilaisen vastauksen eli yksi pääteema vastaa yhtä haastateltavaa.

Yhden haastateltavan mukaan lastensuojelun tulisi olla aktiivisesti yhteydessä päiväkotiin, sillä muuten päiväkotijää tietämättömäksi asioiden toiminnasta ja kulusta. Tämä havainto on linjassa

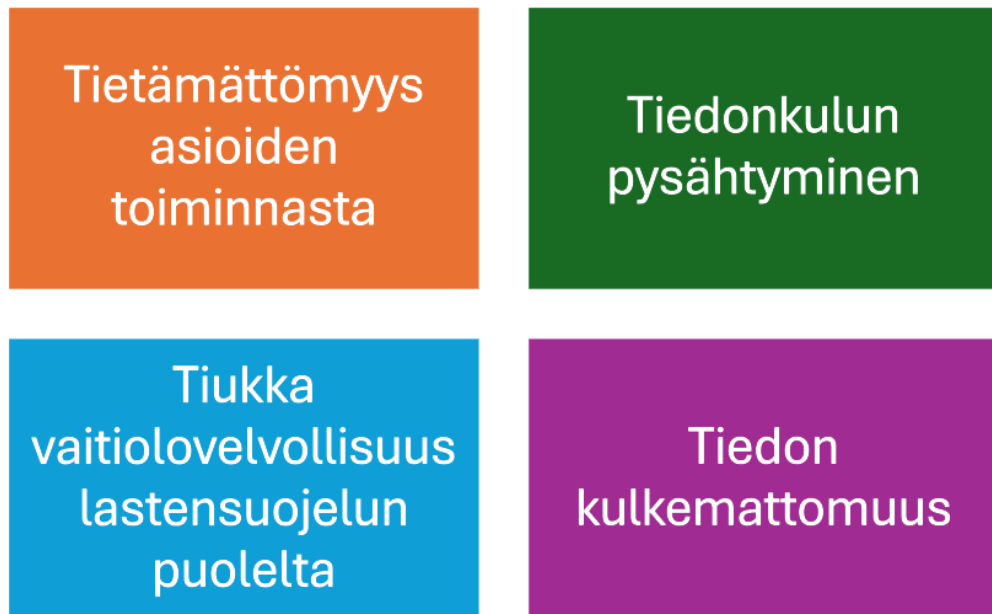
Lastensuojelun Keskusliiton (2024) esille tuoman näkökulman kanssa, jossa korostetaan luottamuksen ja selkeiden toimintatapojen merkitystä yhteistyön sujuvuudelle (Lastensuojelun Keskusliitto, 2024).

Toisen haastateltavan mukaan tieto pysähtyy; kun varhaiskasvatuksesta lähtee ilmoitus tai pyyntö eteenpäin, lastensuojelusta ei välttämättä kuulu mitään. Tämä ilmiö on havaittu myös hallituksen esityksessä HE 56/2023, jossa nostetaan esiin varhaiskasvatustilain ja lastensuojelulain muutostarpeet juuri yhteistyön ja tiedonkulun kehittämiseksi. Esityksessä tuodaan esille, että nykyinen lainsäädäntö voi osaltaan vaikeuttaa eri toimijoiden välistä tiedonvaihtoa ja siten hidastaa yhteistyön sujuvuutta. (Edilex, 2023.)

Eräs haastateltava toi esiin, että tieto ei kulje ilmoituksen tekemisen jälkeen, ellei perhe itse kerro asiasta varhaiskasvatukselle. Tämä voi liittyä sosiaalitoimen vaitiolovelvollisuuteen. Lainsäädännössä on tiukat salassapitosäännökset, jotka voivat vaikeuttaa tiedon jakamista eri toimijoiden välillä, mikä saattaa estää lapsen edun mukaisen yhteistyön (Edilex, 2023).

Toisaalta haastateltavan mukaan myös varhaiskasvatuksella on vaitiolovelvollisuus, mikä aiheuttaa ristiriitoja varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon vastuiden välillä. Lastensuojelun Keskusliitto (2024) tuo esille, että epäselvyydet vaitiolovelvollisuuden rajoissa voivat johtaa tilanteisiin, joissa tärkeää tietoa ei jaeta, mikä vaikeuttaa moniammatillista yhteistyötä (Lastensuojelun Keskusliitto, 2024). Viimeisen haastateltavan mukaan tiukka vaitiolovelvollisuus lastensuojelun puolelta hankaloittaa yhteistyötä, jolloin varhaiskasvatuksessa ei aina tiedetä perheen ja lapsen tilanteesta.

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välisen yhteistyön haasteet

Kuvio 6. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön haasteet

6.5.3 Yhteistyön kehittämiskohteet

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön kehittämiseksi on tunnistettu useita keskeisiä alueita, jotka vaativat huomiota. Haastatteluvastausten perusteella nämä kehittämiskohteet voidaan jakaa kuuteen pääteemaan (kuvio 7): sujuva kommunikaatio, molemmin suuntainen tiedonkulku, vahvistus ilmoitusten vastaanottamisesta, sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuuden vähentäminen, yhtenäisen palvelulinjan luominen ja viimeisenä yhteen hiileen puhaltaminen. Tutkijat saivat pääteemoja yhdistäen yhdistäväksi teemaksi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välisen yhteistyön kehittämiskohteet. Näistä sujuva kommunikaatio sekä molemmin suuntainen tiedonkulku olivat yhden haastateltavan mainitsemia. Toisen haastateltavan mukaan kehittämiskohteet ovat vahvistus ilmoitusten vastaanottamisesta sekä sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus. Yhtenäinen palvelulinja oli kolmannen haastateltavan vastaus ja yhteen hiileen puhaltaminen sitten neljännen vastaajan. Eli tosiaan kaksi haastattelevaa toivat esille useamman vastauksen, joista tehtiin pääteema.

Kommunikaation sujuvuus on ensiarvoisen tärkeää varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisessä yhteistyössä. Haastateltavat korostivat, että tiedonkulun tulisi olla saumatonta molempiin suuntiin, jotta lapsen etu voidaan varmistaa. Tämä edellyttää selkeitä viestintäkanavia ja -käytäntöjä, jotka mahdollistavat nopean ja tehokkaan tiedonvaihdon. Esimerkiksi säännölliset tapaamiset ja yhteiset koulutukset voivat edistää keskinäistä ymmärrystä ja luottamusta (Lastensuojelun Keskusliitto, 2024).

Tiedonkulun tulee olla molemmiin suuntaista, jotta sekä varhaiskasvatuksen että lastensuojelun ammattilaiset ovat tietoisia lapsen tilanteesta ja voivat toimia sen mukaisesti. Haastateltavat toivovat, että lastensuojelu olisi aktiivisemmin yhteydessä päiväkoteihin ja jakaisi tietoa lapsen tilanteesta. Tämä voisi sisältää esimerkiksi yhteisiä palaverieja, joissa keskustellaan lapsen edistymisestä ja mahdollisista huolenaiheista. Opetushallituksen julkaisu ”Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa” (2024) painottaa monialaisen yhteistyön merkitystä varhaiskasvatuksessa ja korostaa tiedon jakamisen tärkeyttä eri toimijoiden kesken (Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa, 2024).

Haastateltavat ilmaisivat tarpeen saada vahvistus siitä, että heidän tekemänsä lastensuojeluilmoitukset on vastaanotettu ja käsitelty. Tämä lisäisi varhaiskasvatuksen henkilöstön luottamusta siihen, että heidän huolensa otetaan vakavasti ja että tarvittavat toimenpiteet käynnistetään. Selkeät palautekäytännöt voisivat sisältää esimerkiksi kirjallisen vahvistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta sekä tietoa jatkotoimenpiteistä. Tämä käytäntö edistäisi avoimuutta ja vahvistaisi yhteistyötä (Edilex, 2023).

Sosiaalityöntekijöiden korkea vaihtuvuus koettiin haasteena yhteistyölle. Jatkuvasti vaihtuvat työntekijät vaikeuttavat luottamuksellisten suhteiden rakentamista perheisiin ja varhaiskasvatuksen henkilöstöön. Pysyvyys henkilöstössä mahdollistaisi syvemmän ymmärryksen perheiden tilanteista ja tarpeista sekä edistäisi pitkäjänteistä yhteistyötä. Hallituksen esityksessä HE 56/2023 tuodaan esille, että työntekijöiden vaihtuvuus voi heikentää palveluiden jatkuvuutta ja luottamuksellisia suhteita perheisiin, mikä vaikuttaa yhteistyön laatuun (Edilex, 2023).

Yhtenäisen palvelulinjan luominen nähtiin tärkeänä kehittämiskohteena. Tämä tarkoittaa selkeiden toimintamallien ja -prosessien määrittelyä, jotka ohjaavat varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä. Yhteiset toimintatavat helpottavat tiedonvaihtoa ja varmistavat, että kaikki osapuolet ovat tietoisia perheen tilanteesta ja sovitusta toimenpiteistä. Tämä edellyttää yhteistä koulutusta ja jatkuvaa vuoropuhelua eri toimijoiden välillä. Opetushallituksen julkaisussa ”Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa” (2024) korostetaan, että selkeät rakenteet ja johtaminen tukevat toimivaa yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä (Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa, 2024).

Haastatteluvastausten perusteella varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön kehittämiseksi on tärkeää panostaa sujuvaan kommunikaatioon, molemmin suuntaiseen tiedonkulkuun, selkeisiin palautekäytäntöihin, henkilöstön pysyvyyteen sekä yhtenäisten toimintamallien luomiseen. Näiden kehittämiskohteiden huomioiminen edistää lapsen edun toteutumista ja parantaa perheiden saamaa tukea. Jatkuva koulutus, selkeät rakenteet ja luottamuksen rakentaminen ovat keskeisiä tekijöitä onnistuneessa yhteistyössä.

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välisen yhteistyön kehittämiskohteet

Kuvio 7. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön kehittämiskohteet

7 Yhteenveto

7.1 Tulosten pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen keinoja tukea maahanmuuttajataustaisia lapsia arjessa sekä minkälaista yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välillä tehdään maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi. Samalla haluttiin selvittää yhteistyön toimivat käytänteet ja kehittämiskohteet. Tavoitteena oli tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön kehittämiseksi ympäri Suomen haastatteleamalla varhaiskasvatuksen työntekijöitä Jyväskylän kaupungin päiväkodista.

Tutkijat saivat johdannon rajattuihin tutkimuskysymyksiin kattavat ja johdonmukaiset vastaukset. Opinnäytetyössä kartoitettiin varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemyksiä arjesta ja yhteistyöstä sekä yhteistyön haasteista ja kehittämismahdollisuuksista. Tutkijat olivat analysoineet haastateltavien tulokset havainnollisesti tietoperustan avulla. Näin ollen tutkimus vastasi sille asetettuun tarkoitukseen. Opinnäytetyön hyötynä on konkreettisen tiedon tarjoaminen varhaiskasvatuksen työmenetelmistä ja varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyöstä sekä yhteistyön toimivista tekijöistä, haasteista ja kehittämistarpeista. Kuitenkin opinnäytetyön tavoitteena oli haastatella monta eri varhaiskasvatuksen työntekijää strukturoidulla haastattelupohjalla, jossa onnistuttiin osittain. Tutkijat saivat haastateltua strukturoidulla haastattelupohjalla vain neljä eri varhaiskasvatuksen työntekijää. Tutkijat ajattelevat haastateltavien saamisen vaikeuden johtuvan esimerkiksi spesifisestä opinnäytetyön aiheesta, työntekijöiden kiireestä tai vain yhden päiväkodin haastatteleminen rajaamisesta.

Tuloksissa avattiin varhaiskasvatuksen työmenetelmiä maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi sekä monikulttuurisuuden ja kulttuurisensitiivisen työtteen näkyminen varhaiskasvatuksen arjen työssä. Opinnäytetyön tulokset osoittivat varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön olevan monimuotoista ja välttämätöntä, mutta käytännön toteutuksessa esiintyvän haasteita. Yhteistyötä tehdään muun muassa moniammatillisissa palavereissa, varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja lastensuojelun työntekijöiden välisin keskusteluin sekä lasten ja perheiden tilanteen arvioinneissa. Lisäksi tuloksista kävi ilmi, että yhteistyö sujuu parhaiten silloin, kun yhteiset toimintatavat sekä vastuunjaot ovat selkeitä ja kunnioitus eri ammattiryhmien asiantuntijuutta

kohtaan on vahvaa. Haasteina nousivat esiin tiedonkulun katkokset, resurssipula ja epäselvät toimintamallit, jotka voivat heikentää yhteistyön tehokkuutta ja lasten hyvinvoinnin tukemista. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisessä yhteistyössä tulee noudattaa tietojen vaihtoa ja salassapitoa koskevia säännöksiä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 61). Lastensuojelussa ei saa paljastaa salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 703/2023, 5§). Näitä tiedonkulun katkoksia on siis vaikeaa kehittää lakien määräämien säädöksiä vuoksi.

Tutkimuksen alussa asetettu hypoteesi oli, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä tehdään jonkinlaista yhteistyötä maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi. Tulokset vahvistivat hypoteesin paikkansapitäväksi, mutta samalla ne toivat esille yhteistyön haasteita, joita ei alun perin osattu ennakoida. Esimerkiksi tiedonkulun katkokset ja selkeiden toimintamallien puute nousivat esiin keskeisinä ongelmakohtina, joiden parantaminen voisi merkittävästi edistää yhteistyön sujuvuutta ja vaikuttavuutta. Lisäksi havaittiin, että varhaiskasvatuksen työntekijät kokivat lastensuojelun avohuollon yhteistyön merkityksen suurena, mutta samalla toivoivat enemmän koulutusta ja selkeitä toimintamalleja yhteistyön kehittämiseksi. Tämä viittaa siihen, että yhteistyön kehittämiseen tulisi panostaa niin rakenteellisella kuin koulutuksellisella tasolla.

Opinnäytetyön luotettavuus on vahva, sillä aineisto kerättiin varhaiskasvatuksen työntekijöiltä, joilla on kokemusta yhteistyöstä lastensuojelun avohuollon kanssa. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi mahdollisti systemaattisen, tarkan ja johdonmukaisen tarkastelun vastauksista. Myös tutkijoiden omat reflektiot ja avoimuus ennakkoluuloista olivat tärkeitä tekijöitä luotettavuuden varmistamisessa. Lisäksi tutkimuksen toteutuksessa erityistä huomiota kiinnitettiin tutkimusetiikkaan ja tietosuojaohjeisiin. Opinnäytetyö voidaan nähdä luotettavana ja eettisesti hyväksyttävänä, jos se on suoritettu HTK:n edellyttämällä tavalla (Hyvä tieteellinen käytäntö 2023).

Yhteenvetona voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välinen yhteistyö on tärkeä ja välttämätön osa maahanmuuttajataustaisten lasten hyvinvoinnin tukemista. Yhteistyötä kehittämällä voidaan ennaltaehkäistä mahdollisia riskejä lasten hyvinvoinnille. Lasten hyvinvoinnin tila asettaa heidän jatkokehitykselleen suunnan, minkä vuoksi on välttämätöntä tunnistaa jo varhaisessa iässä ne lapset, jotka ovat tukipalveluiden tarpeessa (Toros, Tart & Falch-Erik-

sen 2021, 995). Opinnäytetyön tulokset korostavat, että yhteistyön vahvistaminen edellyttää selkeämpiä toimintamalleja, parempaa tiedonkulkua ja resurssien kohdentamista yhteistyön sujuvoittamiseksi. Tulevaisuudessa olisi tärkeää arvioida yhteistyön vaikutuksia pitkällä aikavälillä ja kehittää rakenteita, jotka tukevat pysyviä muutoksia varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistoiminnassa.

7.2 Varhaiskasvatuksen sosionomin rooli osana yhteistyötä

Varhaiskasvatuksen sosionomi tuo varhaiskasvatusyhteisöön sosiaalialan osaamista ja näkökulmaa lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukemiseen. Sosionomin koulutustausta mahdollistaa syvällisen ymmärryksen lapsen kehityksestä, perheen tilanteesta sekä moniammatillisen yhteistyön merkityksestä. Keskeisenä tehtävänä on tukea perheitä, edistää lasten yhdenvertaisuutta sekä vahvistaa lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä. Toisin kuin varhaiskasvatuksen opettaja, jonka pääpaino on pedagogisessa työssä ja oppimisympäristön suunnittelussa, sosionomi keskittyy enemmän perheiden tukemiseen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Sosionomit voivat olla keskeisiä toimijoita huolen puheeksi ottamisessa, lastensuojeluilmoitusten tekemisessä sekä varhaisen tuen palveluiden tarjoamisessa perheille. (Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva, 2024.)

Haastattelutulosten perusteella varhaiskasvatuksen sosionomi tunnistaa erityisesti perheiden tukemisen ja varhaisen puuttumisen tärkeyden yhteistyössä lastensuojelun kanssa. Hän korostaa, että varhaiskasvatuksessa tehty yhteistyö voi auttaa ennaltaehkäisemään ongelmia ja tarjota perheille apua jo ennen lastensuojelun virallisia toimenpiteitä. Sosionomi kokee myös, että heillä on merkittävä rooli lasten osallisuuden tukemisessa ja monikulttuuristen perheiden erityistarpeiden huomioimisessa. Varhaiskasvatuksen sosionomi toimii sillanrakentajana varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä (Varhaiskasvatuksen sosionomi lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukijana, 2022). Haastattelutulokset osoittivat, että varhaiskasvatuksen sosionomi kokee yhteistyön haasteellisena erityisesti silloin, kun lastensuojelun resursseista on puutetta tai kun tiedonkulku eri toimijoiden välillä ei ole riittävää. Toisaalta onnistuneessa yhteistyössä on keskeistä avoin vuorovaikutus, selkeä roolijako ja yhteinen ymmärrys lasten ja perheiden tuen tarpeista.

(Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvauksissa on vain vähän vaihtelua, 2023.)

Sosionomeilla on myös erityinen tehtävä kulttuurisensitiivisyyden vahvistamisessa. Hän voi toimia perheiden tukena kulttuurien välissä ja varmistaa, että lapsen oikeus turvalliseen ja kehitystä edistävään kasvuympäristöön toteutuu. Tutkimusten mukaan kieli- ja kulttuuritietoisuus ovat keskeisiä tekijöitä varhaiskasvatuksessa, ja niiden huomioiminen tukee lasten identiteetin kehittymistä sekä osallisuutta. Kulttuurisensitiivinen kasvatusta ei tarkoita pelkästään eri kulttuurien näkyvyyttä oppimisympäristössä, vaan myös aktiivista pedagogista toimintaa, joka tukee moninaisuutta ja edistää yhdenvertaisuutta (Arvola, 2018).

Varhaiskasvatuksen sosionomin rooli yhteistyössä lastensuojelun kanssa on moniulotteinen ja tärkeä. Sosionomi toimii linkkinä varhaiskasvatuksen, perheiden ja lastensuojelun välillä, edistäen varhaista puuttumista, perheiden tukemista sekä lasten hyvinvointia. Haastattelutulokset osoittavat, että yhteistyön sujuvuus riippuu pitkälti tiedonkulusta, selkeistä vastuunjaosta sekä moniammatillisen työn resursseista. Tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen sosionomien roolia voidaan vahvistaa koulutuksen ja työkäytäntöjen kautta, jotta he voivat entistä paremmin vastata varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön haasteisiin ja mahdollisuuksiin. (Sosionomit varhaiskasvatuksessa, 2022.)

7.3 Luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta käsitellään yleensä validiteetin ja reliabiliteetin käsittein (Tuomi & Sarajärvi 2018). Luotettavuus viittaa tutkimuksen tulosten johdonmukaisuuteen ja toistettavuuteen. Tämä saavutetaan muun muassa tarkastelemalla tutkimusprosessin ja -menetelmien kuvauksella sekä menetelmätriangulaation avulla, jossa käytetään useita eri menetelmiä tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi (Creswell & Poth, 2017). Tutkijat tutustuivat kattavasti eri tietokantojen lähteisiin muodostaakseen mahdollisimman monipuolisen kuvan tutkittavasta ilmiöstä. Lähteinä käytettiin mahdollisimman uutta ja relevanttia lähdekirjallisuutta, josta osa oli myös kansainvälistä. Lisäksi keskeisiä tuloksia analysoitiin tietoperustan avulla. Myös tutkijan oma reflektio ja avoimuus omista ennakkoluuloista ja vaikutuksista tutkimukseen ovat tärkeitä tekijöitä luotettavuuden varmistamisessa (Creswell & Poth, 2017). Opinnäytetyön toteutuksessa käytettiin tutkijoiden reflektioita sekä tutkijat olivat tietoisia omista ennakkoluuloista ja niiden vaikutuksista opinnäytetyöhön.

Validiteetti viittaa siihen, kuinka hyvin tutkimus mittaa, mitä se väittää mittaavansa. Sisäisen validiteetin tarkasteluun kiinnitetään huomiota tutkimusmittauksen oikeellisuuteen ja mahdollisten virhelähteiden minimoimiseen. (Merriam & Tisdell, 2015.) Kaikissa opinnäytetyön vaiheissa kiinnitettiin erityistä huomioita huolellisuuteen ja jatkuvaan tarkastamiseen. Ulkoisen validiteetin arvioinnissa pyritään selvittämään, kuinka hyvin tutkimuksen tulokset voidaan yleistää muille tilanteille ja ryhmille (Merriam & Tisdell, 2015). Opinnäytetyön tulokset voidaan yleistää muun muassa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun väliseen yhteistyöhön kaikkien lasten osalta sekä maahanmuuttajataustaisten kanssa tehtävään sosiaali- ja terveystyöhön. Lisäksi kontekstin huomioiminen on keskeistä validiteetin kannalta, jotta tutkimuksen tulokset olisivat relevantteja ja sovellettavissa kyseisessä kontekstissa (Merriam & Tisdell, 2015). Reliabiliteetti taas ilmaisee sen, miten luotettavasti ja toistettavasti käytetty mittari mittaa haluttua ilmiötä (Reliabiliteetti N.d). Luotettavuus, validiteetti ja reliabiliteetti yhdessä varmistavat, että laadullisen tutkimuksen tulokset ovat uskottavia ja päteviä, ja että tutkimus tarjoaa luotettavan ja pätevän kuvauksen tutkimuskohteestaan.

Luotettavuuden arvioinnissa on myös hyvä muistaa sisäisen johdonmukaisuuden eli koherenssin painottuminen. Sisäiseen johdonmukaisuuteen vaikuttavat muun muassa tutkimuksen kohde ja tarkoitus, omat sitoumukset tutkijana tutkimuksessa, aineiston keruu, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi ja tutkimuksen raportointi. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tutkijat pitivät jokaisessa opinnäytetyön vaiheessa mielessä tutkimuksen tarkoitus, joka ohjasi työkulkua. Tutkimuksen kesto oli suunniteltua pidempi, mutta tämän ansiosta keskityttiin mahdollisimman kattavasti ja tarkasti lähteisiin sekä vaiheiden suunnitteluun ja toteutukseen. Lisäksi opinnäytetyössä jätettiin päiväkodin nimen mainitsematta tietosuojallisista periaatteista, sillä haastateltavien vähäisen määrän takia, haastateltavien tunnistettavuus olisi muutoin voinut olla vaarassa.

Opinnäytetyön lähtötarkoituksena oli selvittää, minkälaista yhteistyötä varhaiskasvatus ja lastensuojelun avohuolto tekevät tukeakseen maahanmuuttajataustaisia lapsia. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää yhteistyön toimivat tekijät, haasteet ja kehittämiskohteet. Kuitenkin haastattelussa tutkimuskysymyksien vastauksissa nousivat ilmi myös maahanmuuttajataustaisten lasten tukeminen varhaiskasvatuksessa. Tutkijat näkivät tämän tiedon esilletuomisen tärkeänä, joten alkuperäiset tutkimuskysymykset muutettiin vastaamaan niin maahanmuuttajataustaisten lasten tukemista varhaiskasvatuksessa, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyötä maahanmuuttajataustaisten lasten tukemisessa.

7.4 Eettisyys

Etiikka on filosofian osa-alue, joka tutkii käsityksiä oikeasta ja väärästä sekä hyvästä ja pahasta. Tutkimuksissa on kyse niistä toimintatavoista, joita tutkijan tulee noudattaa tuottaakseen kestäväää tietoa ja kohdellakseen tutkimiansa ihmisiä eettisesti. Tutkimusetiikka on osa TENK:n hyvää tieteellistä käytäntöä, johon Jyväskylän ammattikorkeakoulun tiedeyhteisö on sitoutunut. Tieteellinen tutkimus voi olla luotettavaa ja eettisesti hyväksyttävää, jos tutkimus on suoritettu HTK:n edellyttämällä tavalla (Hyvä tieteellinen käytäntö 2023). Hyvän tieteellisen käytännön perusperiaatteita ovat TENK:n (2023) mukaan luotettavuus, arvostus, vastuunkanto ja rehellisyys. Hyvä tieteellinen käytäntö koostuu menettelytavoista, joilla huolehditaan hyvän tieteellisen käytännön toteutumisesta tieteellisen toiminnan ajan. Tällaisia menettelytapoja voidaan liittää kahdeksaan tieteellisen toiminnan alueisiin, jotka ovat esimerkiksi toimintaympäristö, eettisyys ja ennakointi sekä tutkimusaineiston käsittely ja hallinta. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2023, 11.) TENK:n ohjeen lisäksi sosiaalialan ammattilaisten on noudatettava Talentian eettisiä ohjeita (2022, 4) myös tutkimuksien aikana kuten itsemääräämisoikeuden kunnioittamista, erilaisuuden tunnustamista ja henkilöiden kokonaisvaltaista huomioimista.

Eettisten ohjeiden lisäksi tieteellisten tutkimuksien aikana on tärkeää noudattaa sosiaalialan tietosuojaohteita. Tutkijat olivat molemmat käyneet opintojen aikana esimerkiksi Duodecimin ”Tietoturva sosiaali- ja terveyshuollossa”-verkkokurssin sekä eOppivan ”Tietosuojan ABC julkishallinnon henkilöstölle”-verkkokoulutuksen. Lisäksi tutkijat olivat tutustuneet huolellisesti Tietosuojalakiin. Sosiaalihuollossa kyse on lakisääteisestä toiminnasta, jossa julkisen hallinnon velvollisuuksiin kuuluu käsitellä yksilön arkaluonteisiakin henkilötietoja. Vaikka opinnäytetyössä ei haastateltu haavoittuvassa asemassa olevia asiakkaita suoraan, tutkijoiden oli käsiteltävä ammattilaisten henkilötietoja luottamuksellisesti ja hienovaraisesti sekä kerättävä vain tutkimukseen tarpeellista tietoa käyttäen luotettavia ja tietoturvallisia sovelluksia.

Koska opinnäytetyön aineisto koostui varhaiskasvatuksen työntekijöiden haastatteluista, tutkijoiden oli haettava Jyväskylän kaupungilta tutkimuslupaa. Tutkimusluvan saamiselle vaadittiin täytetty tutkimuslupahakemus. Tutkimuslupahakemus sisältää muun muassa tiedot tutkimuksesta ja tutkimusaineiston säilyttämisestä sekä tieteellisen tutkimuksen tietosuojaselosteen. Tietosuojase-

loste tarvitaan aina, kun käsitellään henkilötietoja, joiksi katsotaan esimerkiksi äänitallenteet. Tietosuojaseloste liitettiin tutkimuslupahakemukseen ja opinnäytetyön suunnitelmaan, johon päiväkodin työntekijöillä oli mahdollisuus tutustua.

7.5 Tulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyön tuloksista selviää, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välisessä yhteistyössä on vielä kehityskohtia. Tuloksia voitaisiin hyödyntää varhaiskasvatuksessa ja lastensuojelun avohuollossa esimerkiksi pohtimalla, minkälaiset muutokset tai uudistukset voisivat parantaa yhteistyötä ja kommunikaatiota tahojen välillä. Tutkijat ajattelevat, että yhteistyötä voisi parantaa muun muassa lisäämällä lastensuojelun tarjoamaa tukea varhaiskasvatukseen sekä järjestämällä lastensuojelun avohuollon ja varhaiskasvatuksen työntekijöille mahdollisuuksia yhteisille keskustelutuokioille. Tällöin molempien tahojen ammattilaiset voisivat jakaa omia näkökulmia, toimintamalleja ja käytäntöjä toisilleen. Tietoisuutta lisäämällä voitaisiin ehkäistä väärinkäsityksiä ja ennakkoluuloja.

Jatkotutkimuksena opinnäytetyölle olisi mielenkiintoista selvittää, minkälaisena lastensuojelun avohuolto näkee yhteistyön varhaiskasvatuksen kanssa alle 7-vuotiaiden maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi. Tämän avulla voitaisiin vertailla ja tarkastella varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon työntekijöiden näkökulmia toimivista ja kehitettävistä tekijöistä. Lisäksi olisi mielenkiintoista saada selville, onko varhaiskasvatuksen sosionomin ammattinimikkeen tulolla vaikutusta yhteistyön toimivuuteen ja kehittämiseen. Koska opinnäytetyössä tutkittiin varhaiskasvatuksen näkökulmasta lastensuojelun avohuollon kanssa tehtävää yhteistyötä alle 7-vuotiaiden maahanmuuttajataustaisten lasten tukemiseksi, olisi hyvä tutkia laajemmin ilmiötä eri puolilla Suomea. Vaikka opinnäytetyö tarjoaakin kattavan kuvan yhteistyöstä Jyväskylän kaupungissa, laajempi tutkimus muilla paikkakunnilla voisi vahvistaa tulosten yleistettävyyttä. Myös maahanmuuttajataustaisten perheiden näkökulma voisi tuoda arvokasta lisätietoa siitä, miten he kokevat yhteistyön tukevan maahanmuuttajataustaisten lasten kasvua ja kehitystä. Opinnäytetyön kanssa samankaltaisten käsitteiden käyttäminen mahdollistaisi tulosten vertailun tämän opinnäytetyön tuloksiin.

Lähteet

- Anis, M. 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat – lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 47/2008. Viitattu 04.04.2024. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/35938/diss2008Anis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Arvola, O. 2021. Varhaiskasvatus eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuuden ja oppimisen mahdollistajana. Turun yliopiston julkaisuja. Viitattu 27.09.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8468-8>.
- Arvola, O., Reunamo, J. & Kyttälä, M. 2020. Kohti kieli- ja kulttuuritietoista kasvatusta. Kasvattajat lasten osallisuuden mahdollistajina varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä. Ammattikasvatuksen aikakauskirja volume 22, issue 1, 44–60. Viitattu 15.2.2025. <https://journal.fi/akakk/article/view/91032>.
- Avoin varhaiskasvatus, perhepuistot, kerhot. N.d. Julkaisu Jyväskylä.fi-verkkosivulla. Viitattu 27.01.2025. <https://www.jyvaskyla.fi/varhaiskasvatus/avoin-varhaiskasvatus-perhepuistot-kerhot>.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. 2017. Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. Viitattu 06.04.2024. <https://janet.finna.fi/>, Sage publications.
- D'Amour, D., Ferrada-Videla, M., Rodriguez, L. & Beaulieu, M. D. 2005. The conceptual basis for interprofessional collaboration: Core concepts and theoretical frameworks. Journal of Interprofessional Care 2005, volume 19, issue 1, 116-131. Viitattu 24.01.2025. <https://doi.org/10.1080/13561820500082529>.
- Derman-Sparks, L., & Edwards, J. O. 2020. Anti-Bias Education for Young Children and Ourselves. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children. Viitattu 01.02.2025. <https://www.antibiasleadersece.com/wp-content/uploads/2015/01/what-is-ABE-derman-sparks.pdf>.
- Dow, W.A., Zhu, X., Sewell, D., Banas, C.A., Mishra, V. & Tu, S. 2017. Teamwork on the rocks: Rethinking interprofessional practice as networking. Journal of interprofessional care 2017, 31, 6, 677-678. Viitattu 07.03.2024. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13561820.2017.1344048>.
- Doyle, J. 2008. Barriers and facilitators of multidisciplinary team working: a review. Paediatric nursing 2008, 20, 2, 26–29. Viitattu 26.01.2025. <https://janet.finna.fi/>, CINAHL Ultimate.
- Edilex. 2023. HE 56/2023 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain ja lastensuojelulain muuttamisesta. Viitattu 05.02.2025. <https://www.edilex.fi/he/20230056>.
- Elo, S. & Kyngäs, H. 2008. The qualitative content analysis process. Journal of Advanced Nursing, 62, 1, 107–115. Viitattu 04.08.2024. <https://janet.finna.fi>, PubMed.

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. 2022. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede* 2022, 34, 4, 215–225. Viitattu 26.01.2025. <https://janet.finna.fi>, ProQuest databases.

Hakalehto, S. 2018. *Lapsioikeuden perusteet*. Helsinki: Alma Talent. Viitattu 05.02.2025. <https://janet.finna.fi/>, Alma Insights.

Hallintolaki 434/2003. Viim. muutos 23.3.2023. Viitattu 13.08.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>.

Halme, K. & Vataja, A. 2011. *Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus*. Helsinki: Tammi.

Heinijoki, H., Lautamo, T. & Vuoskoski, P. 2022. Käsityksiä yhteistoimijuudesta varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. *Journal of Early Childhood Education Research*, volume 11, issue 2, 48-71. Viitattu 02.02.2025. <https://journal.fi/jecer/article/view/115433>.

Helminen, J. 2017. *Yhdessä tekeminen monialaisuuden ja moniammatillisuuden syventäjänä. Teoksessa Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa*. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2018. *Tutki ja kirjoita*. 22. painos. Helsinki: Tammi.

Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). N.d. *Tutkimuseettinen neuvottelukunta*. Viimeksi päivitetty 22.04.2024. Viitattu 22.04.2024. <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje. 2023. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023*. 1. painos. Helsinki. Viitattu 07.03.2024. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf.

Inkilä, J., Helminen, M., Kuosmanen, T. & Paavilainen, E. 2016. Moniammatillinen toimintamalli lasten kaltoinkohteluun puuttumisessa. *Janus*, volume 24, issue 1, 62–78. Viitattu 02.02.2025. <https://journal.fi/janus/article/view/56016>.

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli. 2024. Opetushallitus. Viitattu 01.02.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/inklusiivisen-varhaiskasvatuksen-ekosysteeminen-malli>.

Isoherranen, K. 2012. *Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä*. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto, sosiaalitieteiden laitos. Viitattu 24.01.2025. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37493/isoherranen_vaitoskirja.pdf.

Juhila, K. N.d. *Teemoittelu*. Tietoarkisto. Viitattu 26.01.2025. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>.

Jyväskylä - lastensuojelun avohuolto. N.d. Keski-Suomen hyvinvointialue. Viitattu 27.01.2025. <https://www.hyvaks.fi/asiointi/jyvaskyla-lastensuojelun-avohuolto>.

Kasvatus & Aika. 2024. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja inklusio varhaiskasvatuksessa. Viitattu 01.02.2025. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68727/30171>.

Kotoutumisen sanasto: 1. laitos. 2021. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:54. Helsinki. Viitattu 13.08.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163545/TEM_2021_54.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Kulttuurisensitiivinen työote. 2024. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 14.08.2024. <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>.

Kunnallinen päiväkotihoito. N.d. Julkaisu Suomi.fi-verkkosivulla. Viitattu 27.01.2025. <https://www.suomi.fi/palvelut/kunnallinen-paivakotihoito-iyvaskylan-kaupunki/b098f620-bec5-45d6-b456-efb2808c2df2>.

Kvale, S., & Brinkmann, S. 2009. InterViews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing. 2. edition. Viitattu 06.04.2024. <https://janet.finna.fi>, Sage Publications.

Käsitteet. 2023. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 13.08.2024. <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>.

Käsitteet. N.d. Tilastokeskus. Viitattu 13.08.2024. <https://stat.fi/meta/kas/index.html>.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 14.4.2023/703. Finlex. Viitattu 10.02.2025. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230703#O1L2P6>.

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 26.6.2015/817. Finlex. Viitattu 13.08.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150817>.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28.6.1994/559. Finlex. Viitattu 13.06.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>.

Lastensuojeluilmoitus. 2024. Julkaisu Lastensuojelun käsikirjassa. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 01.02.2025. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>.

Lastensuojelun avohuolto. 2023. Julkaisu Lastensuojelun käsikirjassa. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 01.02.2025. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto#Avohuollon%20i%C3%A4rjest%C3%A4minen>.

Lastensuojelun Keskusliitto. 2024. Luottamus ja selkeät toimintatavat tukevat lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen hyvää yhteistyötä. Blogi. Viitattu 01.02.2025. <https://www.lskl.fi/blog/luottamus-ja-selkeat-toimintatavat-tukevat-lastensuojelun-ja-varhaiskasvatuksen-hyvaa-yhteistyota/>.

Lastensuojelun Keskusliitto. 2024. Osallisuus toteutuu yhdessä: Lastensuojelun Keskusliiton osallisuusstrategia. Viitattu 22.2.2025. https://www.lskl.fi/julkaisut/osallisuus-toteutuu-yhdessa-lastensuojelun-keskusliiton-osallisuusstrategia/?utm_source=chatgpt.com.

Lehtinen, U. 2014. Monitieteisyyden haaste. Tieteessä tapahtuu, 32, 6, 39–40. Viitattu 01.02.2025. <https://journal.fi/tt/article/view/48242>.

LSL 417/2007. Lastensuojelulaki. Annettu 13.04.2007. Viim. Muutos 07.06.2024. Viitattu 13.08.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

Maahanmuuttajat lastensuojelun asiakkaina. 2023. Julkaisu lastensuojelun käsikirjassa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.03.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/maahanmuuttajat-lastensuojelun-asiakkaina>.

Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain, 1990–2023. Tuotteet ja palvelut: Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 12.09.2024. <https://stat.fi/tup/maahanmuutto/index.html>.

Maahanmuuttajien tilanteet erilaisia ja eriarvoisia. N.d. Artikkelit kotoutuminen.fi-verkkosivulla. Viitattu 07.03.2024. <https://kotoutuminen.fi/maahanmuuttajien-tilanteet>.

Maahanmuuttotaustaiset oppijat varhaiskasvatuksessa. 2024. Opetushallitus. Viitattu 22.03.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/maahanmuuttotaustaiset-oppijat-varhaiskasvatuksessa>.

Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. 2015. Qualitative research: A guide to design and implementation. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.

Mitä on lastensuojelu? N.d. Julkaisu lastensuojelun käsikirjassa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 07.12.2023. Viitattu 22.03.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>.

Mitä on varhaiskasvatus? 2024. Opetushallitus. Viitattu 26.07.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>.

Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa. 2024. Opetushallitus. Viitattu 05.02.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus/monialainen-yhteistyö-varhaiskasvatuksessa>.

Monikielisten lasten varhaiskasvatus ja esiopetus. N.d. Julkaisu Jyväskylä.fi-verkkosivulla. Viitattu 27.01.2025. <https://www.jyvaskyla.fi/varhaiskasvatus/monikielisten-lasten-varhaiskasvatus-ja-esiopetus>.

Niemiharju, M., Toivanen, J. & Herrmann, S. 2022. Kulttuurisensitiivisen työtteen soveltaminen lastensuojelutyöhön. Teoksessa kahden kulttuurin perheiden kohtaaminen lastensuojelussa: opas ammattilaisille ja vanhemmille. Familia ry. Viitattu 27.01.2025. https://www.familia.fi/uploads/7/1/8/2/71825877/familia_opas_nettiin_final.pdf.

Nivala, E. 2021. Osallisuuden vahvistaminen yksinäisyyden ehkäisemisenä varhaiskasvatuksessa. *Journal of Early Childhood Education Research*, volume 10, issue 1, 33-59. Viitattu 02.02.2025. <https://journal.fi/jecer/article/view/114149>.

Paavola, H. 2021. Tavoitteena moninaisuuden ymmärtäminen. *Opetusalan ammattijärjestö OAJ. Lastentarha lehti 2/21*. Viitattu 27.09.2024. <https://www.vol.fi/uutiset/tavoitteena-moninaisuuden-ymmartaminen/>.

Patton, M. Q. 2014. *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. <https://janet.finna.fi>, Sage publications. Viitattu 06.04.2024.

Payne, M. 2000. *Teamwork in multiprofessional care*. Basingstoke: Palgrave. Viitattu 21.04.2024.

Perhepäivähoito. N.d. Julkaisu Jyväskylä.fi-verkkosivulla. Viitattu 27.01.2025. <https://www.jyvaskyla.fi/varhaiskasvatus/perhepaivahoito>.

Petrelus, P. & Eriksson, P. (toim.). 2018. Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. *Työpäpaperi 32/2018*. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 26.01.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137112/URN_ISBN_978-952-343-208-6.pdf.

Pietiläinen, M. & Wallenius, M. 2023. Lasten osuus väestöstä laskenut tuntuvasti – joka kymmenes on ulkomaalaistaustainen. Tilastokeskuksen artikkeli. Viitattu 04.04.2024. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/lasten-osuus-vaestosta-laskenut-tuntuvasti-joka-kymmenes-on-ulkomaalaistaustainen/>.

Pihlaja, P. 2021. *Inklusiivinen varhaiskasvatus ja monikulttuurisuus – Mahdollisuudet ja haasteet*. Tutkittua varhaiskasvatusta. Helsinki: Gaudeamus.

Pölkki, P. L. & Vornanen, R. H. 2016. Role and success of Finnish early childhood education and care in supporting child welfare clients: Perspectives from parents and professionals. *Early Childhood Education Journal*, 44(6), 581–594. Viitattu 01.02.2025. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10643-015-0746-x>.

Reeves, S., Xyrichis, A. & Zwarenstein, M. 2018. Teamwork, collaboration, coordination, and networking: Why we need to distinguish between different types of interprofessional practice. *Journal of Interprofessional Care*, 32, 1, 1-3. Viitattu 07.03.2024. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13561820.2017.1400150>.

Reliabiliteetti. N.d. Tilastokeskuksen käsite. Viitattu 28.01.2025. <https://stat.fi/meta/kas/reliabiliteetti.html>.

Sirkko, R., & Kyrönlampi, T. 2021. Haasteet on monesti ratkaistavissa hyvällä asenteella ja yhteistyöllä: Kulttuurisensitiivisyys esiopetusryhmän kasvattajien puheessa omasta työstään. *Journal of Early Childhood Education Research*, Volume 10, issue 3, 64–92. Viitattu 01.02.2025. <https://journal.fi/jecer/article/view/114171>.

Sosionomit varhaiskasvatuksessa. 2022. Talentia. Viitattu 24.02.2025. <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/3c282abe-b694-11ed-8b29-00155d64030a>.

Talentia. 2022. Arki, arvot ja etiikka: sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. 3. painos. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Viitattu 07.03.2024. <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad-00155d64030a>.

Taskinen, S. 2012. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: Sanoma Pro.

Teemoittelu. N.d. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 28.01.2025. <https://sites.app.jyu.fi/mehu/fi/menetelmäpolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>.

Tietoa varhaiskasvatuksesta vanhemmille ja huoltajille. 2024. Opetushallitus. Viitattu 01.02.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-varhaiskasvatuksesta-vanhemmille-ja-huoltajille>.

Toros, K., Tart, K. & Falch-Eriksen, A. 2021. Collaboration Of Child Protective Services and Early Childhood Educators: Enhancing the Well-Being of Children in Need. Early Childhood Education Journal 2021, 49, 995-1006. Viitattu 25.01.2025. <https://janet.finna.fi/>, Proquest databases.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi: uudistettu laitos. Helsinki: Tammi. Viitattu 28.01.2025. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.

UNICEF. 1989. Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 01.02.2025. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>.

Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 153/2016. Finlex. Viitattu 13.08.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20160153>.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan läsnäolo tukee lapsen osallisuutta. 2024. Blogit Metropolia. Viitattu 01.02.2025. <https://blogit.metropolia.fi/uudistuva-sosiaalialan-osaaminen/2024/03/04/varhaiskasvatuksen-erityisopettajan-lasnaolo-tukee-lapsen-osallisuutta/>.

Varhaiskasvatuksen sosionomi lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukijana. 2022. Laurea Journal. Viitattu 24.02.2025. <https://journal.laurea.fi/varhaiskasvatuksen-sosionomi-lasten-ja-perheiden-hyvinvoinnin-tukijana/#902eb585>.

Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva. 2024. Talentia. Viitattu 01.02.2025. <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/>.

Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvauksissa on vain vähän vaihtelua. 2023. Dialogi artikkeli. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.02.2025. <https://dialogi.diak.fi/2023/04/28/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuvuksissa-on-vain-vahan-vaihtelua/>.

Varhaiskasvatus. 2024. Opetushallitus. Viitattu 24.03.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>.

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540. Finlex. Viitattu 22.03.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Opetushallitus. Viitattu 26.01.2025.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf.

Yksityinen varhaiskasvatus Jyväskylässä. N.d. Julkaisu Jyväskylä.fi-verkkosivulla. Viitattu 27.01.2025. <https://www.jyvaskyla.fi/varhaiskasvatus/yksityinen-varhaiskasvatus>

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

1. Mikä on Teidän ammattinimikkeenne?
2. Minkälaisia työmenetelmiä käytätte maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa?
3. Millä tavalla monikulttuurisuus näkyy Teidän työssänne?
4. Miten käytätte työssänne kulttuurisensitiivistä työtettä?
5. Onko yksi työmenetelmistänne yhteistyö lastensuojelun avohuollon kanssa?
6. Jos vastasitte kyllä, minkälaisissa tilanteissa teette yhteistyötä lastensuojelun avohuollon kanssa?
7. Kenen vastuulla yhteistyön tekeminen on?
8. Miten yhteistyötä lastensuojelun avohuollon kanssa käytännössä tehdään?
9. Kuinka usein yhteistyötä lastensuojelun avohuollon kanssa tehdään?
10. Mikä yhteistyössä on toimivaa?
11. Mitä haasteita liittyy yhteistyöhön lastensuojelun avohuollon kanssa?
12. Miten yhteistyötä tulisi kehittää?

Liite 2. Opinnäytetyön kuvaus varhaiskasvatukseen

Tutkimus varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon yhteistyöstä maahanmuuttajataustaisten lasten tukemisessa

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välistä yhteistyötä alle 7-vuotiaiden maahanmuuttajataustaisten lasten tukemisessa. Suomessa maahanmuuttajataustaisten lasten määrä kasvaa jatkuvasti, mikä lisää tarvetta ymmärtää, miten varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun ammattilaiset voivat tehokkaasti tukea näiden lasten kehitystä ja hyvinvointia. Erityisesti tarkastelemme sitä, kuinka varhaiskasvatuksen työntekijät ja lastensuojelun avohuolto voivat yhdessä varmistaa lasten kokonaisvaltaisen tuen, ottaen huomioon monikulttuurisuuden haasteet ja mahdollisuudet.

Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena, ja sen aineisto kerätään haastattelella varhaiskasvatuksen ammattilaisia, joilla on kokemusta maahanmuuttajataustaisten lasten ja lastensuojelun avohuollon yhteistyöstä. Haastattelujen avulla pyrimme saamaan syvällistä tietoa siitä, millaista yhteistyötä tällä hetkellä tehdään, mitkä ovat sen vahvuudet ja missä olisi kehittämisen varaa. Tämä yhteistyö on erityisen tärkeää haavoittuvassa asemassa olevien lasten tukemisessa, sillä maahanmuuttajaperheet voivat kohdata monenlaisia haasteita, jotka liittyvät esimerkiksi kielimuriin, sopeutumisvaikeuksiin tai sosiaalisiin ongelmiin.

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun rooli lasten tukemisessa on laaja ja moniulotteinen. Varhaiskasvatus tukee lasten kasvua, kehitystä ja oppimista, ja lastensuojelun avohuolto tarjoaa tukea lapsille ja perheille, jotka ovat haavoittuvassa asemassa.

Maahanmuuttajataustaisten lasten kohdalla nämä tuen muodot voivat olla erityisen tärkeitä, sillä kotoutuminen uuteen yhteiskuntaan voi olla haastavaa sekä lapsille että heidän perheilleen. Yhteistyön onnistuminen näiden sektoreiden välillä on avainasemassa, jotta lasten hyvinvointi voidaan turvata kokonaisvaltaisesti ja monikulttuurisuuden erityispiirteet huomioon ottaen.

Opinnäytetyömme keskeinen tavoite on tuottaa tietoa siitä, miten varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välistä yhteistyötä voitaisiin parantaa, jotta maahanmuuttajataustaiset lapset saisivat tarvitsemansa tuen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tutkimuksen kautta toivomme voivamme tuoda esiin sekä nykyiset käytännöt että ne alueet, joissa tarvitaan lisää panostusta. Tämä tieto voi olla hyödyllistä paitsi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun ammattilaisille myös päättäjille, jotka ovat vastuussa palveluiden kehittämisestä.

Tutkimuksen tulokset voivat auttaa rakentamaan entistä vahvempia yhteistyömuotoja varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun avohuollon välille sekä edistämään monikulttuurisen kasvatuksen ja tuen tehokkuutta. Pyrimme siihen, että tutkimuksemme avulla voidaan kehittää suosituksia, jotka tukevat maahanmuuttajataustaisten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointia ja kotoutumista Suomen yhteiskuntaan.

Mikäli olet varhaiskasvatuksen ammattilainen ja työskentelet maahanmuuttajataustaisten lasten parissa, haluamme kuulla kokemuksiasi ja näkemyksiäsi aiheesta. Osallistumalla tutkimukseen voit olla mukana kehittämässä tätä tärkeää yhteistyötä ja parantamassa maahanmuuttajataustaisten lasten elämänlaatua ja mahdollisuuksia.

